

Opiskelijat ja kestävyuden ristiriita arjessa

Pro Gradu -tutkielma

Siiri Nokkanen

Johtaminen

Lapin Yliopisto

2024

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Opiskelijat ja kestävyysden ristiriita arjessa

Tekijä: Siiri Nokkanen

Koulutusohjelma/oppiaine: johtaminen

Työn laji: Pro gradu -työ_X_ Sivulaudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 60, 1 liite

Vuosi: 2024

Tiivistelmä:

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee kestäväns kehityksen ilmenemistä Lapin yliopiston johtamisen opiskelijoiden arjessa. Tutkimus tarkastelee sitä, millaisia tekemisiä ja tuntemuksia kestävyteen liittyy sekä miten kohtuutalous voisi olla osa tulevaisuutta. Tutkimuksen keskeisenä tehtävänä on selvittää, miten arjen toimet sopivat kestäväns kehityksen tavoitteisiin.

Kyseessä on laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on tarkastella tutkimusaihetta erilaisista näkökulmista ymmärtäen puheesta nousevia eri merkityksiä. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu kestävästä kehityksestä ja kohtuutaloudesta. Tutkimusaineistona toimivat Lapin yliopiston johtamisen opiskelijoiden näkemykset ja kokemukset arjessa tapahtuvista toimista. Aineisto on kerätty teemahaastatteluilla ja aineiston analyysissä on käytetty teoriaohjaavaa sisällönanalyysimenetelmää.

Tutkimustuloksina esitellään neljä teemaa, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin ottaen kantaa opiskelijoiden toimiin vaikuttaviin tekijöihin, reaktioihin ilmastonkriisiin ja tulevaisuuden näkymään kohtuutalouden näkökulmasta. Kolme ensimmäistä teemaa tarkastelee tiedon ja toimien välillä olevaa ristiriitaa, josta on hankala päästä yli. Tuloksissa korostuu se, että kestävä kehitys ilmentyy opiskelijoiden arjessa joinakin toimina, mutta enimmäkseen tietoisuutena ja pohdintana. Kestäväns kehityksen toteutuminen vaatii vielä suurempaa tietoisuutta siitä, mitä yksilö voi henkilökohtaisesti tehdä ilmastomuutoksen vuoksi.

Avainsanat: kestävä kehitys, kohtuutalous, arki, opiskelijat

x Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijän/tekijöiden omia henkilötietoja.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	4
2 AIKAISEMPI TUTKIMUS	7
2.1 Kestävyys	7
2.1.1 Kestävä kehitys	7
2.1.2 Kestävä arki.....	11
2.2 Katsaus opiskelijoiden kestäväen kehityksen edistämisestä.....	14
2.3 Kohtuutalous	18
3 METODOLOGISET VALINNAT	22
3.1 Haastattelututkimus.....	22
3.2 Tutkimusaineisto ja sen kerääminen	24
3.3 Aineiston analysointi sisällönanalyysillä	26
3.4 Tutkimusetiikka ja tutkijapositio	29
4 KESTÄVYYS OPISKELIJOIDEN ARJEN TEKEMISSÄ JA TUNTEMUKSISSA.....	31
4.1 Kestäväen kuluttamisen kalleus.....	33
4.2 Kierrättämisen arjen realiteetit.....	36
4.3 Reaktiot ympäristökriisiin.....	39
4.4 Kohti kohtuutaloutta?.....	42
5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	46
5.1 Tiedon ja toimien välinen kuilu	46
5.2 Loppusanat.....	54
LÄHDELUETTELO.....	57
LIITE 1 HAASTATTELUKYSYMYKSET	

1 JOHDANTO

Ilmaston lämpenemisestä on puhuttu jo vuosia. Silti tuntuu, että maapallo lämpenee yhä nopeammin. IPCC:n (2023) kuudennen raportin mukaan hiilidioksidipäästöjä tulisi vähentää huomattavasti, jotta ilmaston lämpenemistä voitaisiin hillitä. Raportti varoittaa siitä, että ilmastotoimien nopeus ja laajuus eivät riitä ilmastonmuutoksen torjuntaan. Tämän takia tarvitaan nopeita toimia myös yksilötasolla, koska monien valintojen seurauksena syntyy lisää päästöjä. Näihin ilmastokriisiä aiheuttaviin toimiin yritetään vastata kestäväen kehityksen ja sen tavoitteiden avulla. Kestäväen kehityksen tarkoituksena on turvata tulevaisuudessa kaikille hyvät mahdollisuudet elää niin, että ympäristö, talous ja ihmiset tulevat huomioiduiksi (Ympäristöministeriö). Vaihtoehtoinen tapa reagoida ilmastonmuutokseen kestäväen kehityksen sijasta on kohtuutalouden malli. Kohtuutalous on vaihtoehtoinen malli, koska se pyrkii ottamaan huomioon talouskasvun sijasta ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnin. Malli ajaa ideaa yhteiskunnasta, jossa ei pyritä jatkuvaan talouskasvuun vaan enemmänkin tarpeiden tyydyttämiseen, kun taas kestävässä kehityksessä pyritään talouskasvuun. (Hickel, 2019.)

YK:n julkaiseman Agenda 2030 -nuorisoraportin mukaan nuoret eivät ole ainoastaan globaalin kestäväen kehityksen politiikan hyötyjiä, vaan heidän tulee olla vahvasti mukana myös kestäväen kehityksen toimeenpanossa. Nuorten aktiivinen osallistuminen kestäväen kehityksen politiikkaan on keskeistä, jotta maailman maat onnistuvat saavuttamaan kestäviä ja vakaita yhteiskuntia ja lievittämään pahimpia kestäväen kehityksen uhkia kuten ilmastonmuutosta, työttömyyttä, sukupuolten välistä eriarvoisuutta, konflikteja ja hallitsematonta laajaa maasta toiseen suuntautuvaa pakolaisuutta. (Hirvilammi ym. 2022.)

Tässä tutkimuksessa tutkin **Lapin yliopiston johtamisen opiskelijoiden arjessa ilmentyvää kestäväää kehitystä**. Hirvilammi ym. (2022) nostaa esiin kysymyksen, miten kaikki nuoret saataisiin mukaan kestäväen kehityksen tavoitteluun. Päästöjen ja luontokadon hillitsemiskeinot edellyttävät demokraattisen tuen lisäksi käyttäytymismuutoksia arjen tasolla. Tutkimuksen aihe on relevantti, koska etsin sitä, **miten opiskelijat käyttäytyvät omassa arjessaan**.

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, millä perusteilla opiskelijat toimivat arjessaan. Vaikuttavatko toiminnan taustalla kestävät näkökohdat vai jokin muu. Tämä on tärkeää, sillä sen avulla voidaan pohtia, miten kuluttamista ja käyttäytymistä saataisiin muutettua kestävämmäksi

tulevaisuudessa. Kohtuutalouden viitekehys on myös tärkeä osa tutkimusta, koska tulevaisuudessa pitää mahdollisesti tehdä suurempia valintoja ilmaston vuoksi kuin mitä nyt tehdään. Kohtuutalous antaa vaihtoehdoisen näkökulman siihen, miten päästään ilman talouskasvun tavoittelemista samaan päämäärään kuin kestävässä kehityksessä.

Tutkimuskysymykset rakentuvat yhdestä päätutkimuskysymyksestä sekä sitä tukevista kahdesta alatutkimuskysymyksestä, joita käytän tutkimuksen aineiston analyysin ja aikaisemman tutkimuksen välisessä keskustelussa ja tulkinnan muodostumisessa.

Päätutkimuskysymys:

- Miten kestävä kehitys ilmentyy Lapin yliopiston johtamisen opiskelijoiden arjessa?

Alatutkimuskysymykset:

- Millaisiin tekemisiin ja tunteuksiin kestävyys liittyy?
- Miten kohtuutalous on osa tulevaisuutta?

Tutkimuskohteina tässä pro gradussa ovat Lapin yliopiston johtamisen maisteriopiskelijat, jotka olivat syksyllä 2023 järjestetyllä Strategy as Practice -kurssilla. Kurssilla on tarkoituksena oppia kasvun jälkeisestä yhteiskunnasta ja liiketoiminnasta. Kurssilla olleet opiskelijat olivat tarkastelun kohteena, koska he oppivat, miten luoda tulevaisuuden malleja toimia.

Tutkielma koostuu viidestä pääluvusta. Ensimmäisessä luvussa esittelen tutkimuksen lähtökohdat ja syytä, jonka perusteella tutkimus on kannattavaa tehdä. Esittelen myös tutkimuskysymykset, joihin tämä tutkimus pyrkii vastaamaan. Tarkoituksena on johdatella aihepiirin äärelle ja luoda selkeä kuva tutkimuksen etenemisestä.

Toinen luku keskittyy tutkimuksen teoreettiseen viitekehukseen, jossa on katsaus aikaisempaan tutkimukseen. Se koostuu kestävästä kehityksen tarkoituksesta, tavoitteista ja siitä, miten opiskelijoita on tutkittu aiemmin kestävyysnäkökulmasta. Kestävästä kehityksestä seuraa kohtuutalouden käsittely.

Siinä osiossa perehdytään siihen, mikä on kohtuutalouden tarkoitus nyky-yhteiskunnassa ja millaisia toimia siihen liittyy.

Kolmannessa pääluvussa käsitellään toisen luvun perustalle tehtyjä tutkimuksen metodologisia valintoja. Kyseisessä luvussa esitellään analyysimetodi, jonka perusteella tarkastellaan opiskelijoiden arjessa ilmentyvää kestävästä kehitystä. Luvussa käsitellään myös tutkimuksen aineistoa ja sen hankintaa teemahaastatteluilla sekä tarkastellaan tutkimuksen etiikkaa.

Neljännessä luvussa esittelen tutkimuksen tuloksia opiskelijoiden toimista ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Olen jakanut tulosluvun neljään alalukuun tutkimuskysymysten ja analyysini perusteella. Tulokset esittävät opiskelijoiden toimia ja vaikuttavia tekijöitä. Viidennessä luvussa esittelen tutkimuksen yhteenvedon, johtopäätöksinä pohdintaa tutkimuksen tulosten suhteesta aikaisempaan tutkimukseen sekä mitä uutta tämä tutkimus antaa aikaisemmalle tutkimuskeskustelulle. Lopuksi arvioin tutkimuksen toteutumista laadullisen tutkimuksen kriteerein ja esitän jatkotutkimusaiheen.

2 AIKAISEMPI TUTKIMUS

2.1 Kestävyys

Termi kestävyys tarkoittaa kirjaimellisesti mahdollisuutta ylläpitää jokin kokonaisuus, tulos tai prosessi ajan kuluessa ilman resurssien loppuun kuluttamista. Liitettynä yhteen termin kehitys kanssa se tarkoittaa inhimillisen talouden sekä ekologisen ja sosiaalisen järjestelmän parantamista ja ylläpitämistä inhimillisen kehityksen kannalta. Tavoitteena on varmistaa yhteiskunnan, talouden ja ympäristön yhteensovittaminen ja tasapaino planeetan elämää ylläpitävien ekosysteemien uusiutumiskyvyn varmistamiseksi. Korostetaan myös sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden edistämistä. Kestävyys ja kestävä kehitys ovat kaksi eri asiaa, koska kestävyys on päämäärä, johon halutaan ja kestävä kehitys taas on keino, jolla päästään kestävyteen. Eli kestävyys on kestävä kehityksen päämäärä. (Klarin, 2018; Mensah, 2019.)

2.1.1 Kestävä kehitys

Hirvilampi ym. (2022) määrittelevät kestävä kehityksen olevan politiikkaa, jossa pyritään yhteensovittamaan sosiaalinen oikeudenmukaisuus, taloudellinen kehitys ja ympäristönsuojelu niin, että tulevaisuuden sukupolvien tarpeet on turvattu. Suomen tavoite on olla hiilineutraali jo vuonna 2035. Muutos on valtava haaste suomalaisessa hyvinvointivaltiossa, jossa asukkaiden kuluperusteiset hiilijalanjäljet ylittävät selvästi kansainvälisen ilmastopimuksen mukaiset tavoitteet. Siirtymä ympäristön kantokyvyn rajoissa toimivaan ekohyvinvointivaltioon edellyttää kokonaisvaltaista kestävä kehityksen politiikkaa, kestävä taloutta ja ekososiaalisia politiikkakeinoja, joilla pystytään vähentämään ympäristöhaittoja sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. (Hirvilampi ym., 2022.)

Kestävä kehityksen käsite on syntynyt ympäristökysymysten yhteydessä 1970 ja 1980-luvulla. Käsitteen juuret juontavat historiallisesti taloustieteeseen. Jo 1800-luvun alussa Malthusilaisen väestöteorian myötä nousi kysymykseksi, voivatko maapallon luonnonvarat ylläpitää jatkuvasti kasvavan ihmisväestön olemassaoloa. Asiaa ei silloin huomioitu, koska teknologian ajateltiin estävän luonnonvarojen loppuminen. Vuonna 1992 pidetyssä Yhdistyneiden kansakuntien (YK) huippukokouksessa onnistuneesti yhteensovitettiin kaksi vastakkaista ajattelua: kestävä talouskasvu sekä ympäristön ja luonnonvarojen tehokas suojelu. Näin kestävä kehitykselle syntyi ”kaksi pilaria”: taloudellinen ja ympäristöllinen kestävyys. Pari vuotta myöhemmin vuonna 1995 pidetyssä kestävä kehityksen

huippukokouksessa korostettiin, kuinka kestäväällä kehityksellä on merkittävä rooli sosiaalisen kehityksen turvaamisessa. Näin kestävä kehitys sai kolmannen pilarin muodostaen sen nykyisen muodon eli ulottuvuudet. (Hák ym., 2016; Klarin, 2018; Mensah, 2019; Purvis ym., 2019.)

”Pilarien” tarkoitus on sitoutua toimintaan, jolla on myönteisiä ympäristöllisiä, taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Kokonaisuudessaan kestävä kehitys on keino, jonka avulla yhteiskunta voi olla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa niin, ettei luonnonvaroja vahingoiteta tulevaisuudessa. Käsite edellyttää näin ollen elintason parantamista vaarantamatta maapallon ekosysteemejä tai aiheuttamatta ympäristöhaasteita. Tavoitteena on käyttää resursseja tavalla, joka mahdollistaa resurssien olemassaolon jatkumisen. Kestävän kehityksen kolme tärkeintä asiaa ovat talouskasvu, ympäristön suojelu ja sosiaalinen tasa-arvo. Taloudelliset mallit pyrkivät keräämään ja käyttämään luonnon- ja rahoitus-pääomaa kestäväällä tavalla. Ympäristömallit keskittyvät luonnon monimuotoisuuteen ja ekologiseen eheyteen. Sosiaaliset mallit pyrkivät parantamaan poliittisia, kulttuurisia sekä uskontoon, terveyteen ja koulutukseen liittyviä järjestelmiä, jotta voidaan taata ihmisarvo ja hyvinvointi. (Hansmann ym., 2012; Mensah, 2019; Purvis ym., 2019.)

Taloudellinen kestävyys tarkoittaa tuotantojärjestelmää, joka tyydyttää nykyiset kulutustasot vaarantamatta tulevia tarpeita. Ennen oletettiin, että luonnonvaroja on loputtomasti, joten tuotantoprosesseja voitiin lisätä. Oletus oli kuitenkin virheellinen, koska luonnonvaroja ei ole rajattomasti ja talousjärjestelmän nykyinen mittakaava on ylikuormittanut luonnonvaroja. Tarkoituksena talouden ulottuvuudessa on edistää talouskasvua, vaurautta ja vakautta osallistavalla, oikeudenmukaisella ja ympäristön kannalta kestäväällä tavalla. Talouskasvun nähdään tuottavan tuloja, luovan työpaikkoja ja vähentävän köyhyyttä. Kestävän talouden tulisi varmistaa, että taloudelliset hyödyt jaetaan oikeudenmukaisesti. Kuten voidaan huomata, monesti ulottuvuudet menevät päällekkäin ja liittyvät toisiinsa. (Klarin, 2018; Mensah, 2019.)

Sosiaalinen kestävyys koskee yksilöiden perustarpeiden jatkuvaa täyttämistä. Se pitää sisällään esimerkiksi tasa-arvon, saavutettavuuden, kulttuuri-identiteetin ja institutionaalisen vakauden. Yhteiskunnallisella tasolla on tarkoitus edistää kaikkien mahdollisuutta saavuttaa merkityksellinen elämä esimerkiksi terveydenhuollolla, koulutuksella, sukupuolten tasa-arvolla, rauhalla ja vakaudella. Halutaan taata tuleville sukupolville hyvinvointi. (Klarin, 2018; Mensah, 2019; Purvis ym., 2019.)

Ympäristön kestävyys keskittyy ympäristön laadun ylläpitämiseen, jota tarvitaan taloudelliseen toimintaan ja ihmisten elämänlaadun ylläpitämiseen. Luonto on varmaan tärkein osapuoli koko käsitteessä, sillä koko kestävä kehitys on lähtenyt siitä, että nykyinen kulutus ja kasvu ei ole mahdollista maapallon rajoissa. Ulottuvuudessa on tarkoitus pitää ekosysteemi mahdollisimman eheänä. Luonnonpääomaa pitää käyttää kestävästi talouden resurssien lähteenä ja nieluina päästöille. Luonnonvaroja ei voi siis kerätä nopeammin kuin ne uusiutuvat ja päästöjä ei saa päästää luontoon nopeammin kuin se voi ottaa vastaan. Kasvu on kuitenkin tällä hetkellä nopeampaa kuin maapallon resursseille on mahdollista. (Klarin, 2018; Mensah, 2019; Purvis ym., 2019.)

Kestävän kehityksen käsitteessä tiedolla ja eri indikaattoreilla on tärkeä rooli. Rio de Janeirossa järjestetyssä YK:n konferenssissa vuonna 2012 käynnistettiin prosessi kestävä kehityksen tavoitteiden (eng. *Sustainable Development Goals*, myöhemmin SDG) laatimiseksi. Lopulta vuonna 2015 hyväksyttiin kestävä kehityksen Agenda 2030, jonka ytimessä on 17 kestävä kehityksen päämäärää (kuva 1), joita jäsenvaltioiden tulee käyttää seuraavien 15 vuoden aikana omien ohjelmien ja politiikan laatimiseen. Päämäärät pitävät sisällään 169 tarkkaan määriteltyä tavoitetta. SDG:n päämäärä tiivistetynä on parantaa maapallon tilaa ja edistää inhimillistä elämää. (Hák ym., 2016; Mensah, 2019.)

Kuva 1 YK:n määrittämät SDGt

The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) on YK:n elin, joka arvioi ilmastonmuutokseen liittyvää tiedettä. IPCC:n (2023) julkaisemassa kuudennessa arviointiraportissa käsitellään ilmastonmuutoksen laajalle levinneitä vaikutuksia ja riskejä sekä sitä, kuinka ilmastonmuutosta tulee hillitä ja miten siihen kannattaa sopeutua. Raportissa varoitetaan, kuinka ilmastotoimien nopeus ja laajuus eivät riitä ilmastonmuutoksen torjuntaa. Jos maapallon lämpötilan nousu jatkaa 1.5 celsius asteesta 2 celsius asteeseen verrattuna teollistumista edeltävään aikaan, se tarkoittaa huomattavasti enemmän köyhyyttä, äärimmäistä lämpöä, merenpinnan nousua ja elinympäristöjen häviämistä. Ihmisten tuottamat hiilidioksidipäästöt ovat aiheuttaneet ilmaston lämpenemisen. Kasvihuonekaasujen määrä jatkaa kasvamista johtuen liiallisesta energian ja maan käytöstä, elämäntyyleistä sekä kuluttamis- ja tuotantomalleista. Päästöjen kielteiset vaikutukset ilmenevät jo monina sään ja ilmaston ääri-ilmiöinä aiheuttaen menetyksiä niin luonnolle kuin ihmisille eri puolilla maailmaa. Raportissa puhutaan lieventämisestä ja sillä tarkoitetaan toimia, joiden tarkoituksena on vähentää tai estää hiilidioksidipäästöjen muodostumista. Kustannustehokkaita ja toteuttamiskelpoisia lieventämismahdollisuuksia ovat aurinkoenergia, tuulivoima, kaupunkijärjestelmien sähköistäminen, kaupunkien vihreä infrastruktuuri, energiatehokkuus ja ruokahävikin vähentäminen. Lieventämisen lisäksi mainitaan sopeuttaminen, jolla tarkoitetaan sitä, että ilmastonmuutoksen aiheuttamiin vaikutuksiin sopeudutaan. Siinä käsitellään jo ilmastonmuutoksen takia tapahtuneita seurauksia tai tulevaisuudessa oletettavasti tapahtuvia seurauksia. Esimerkki sopeuttamisesta on infrastruktuurin parantaminen ja rakentaminen sellaiseksi, että se kestää sään eri ääriolosuhteita. Sopeuttamisen suhteen on edistytty, mutta tehokkuus toimissa vaihtelee. Jollain alueilla on saavutettu sopeutumisen rajat ja jossain päin esiintyy sopeutumishäiriöitä. Tähän vaikuttavat maailmanlaajuiset rahoitusvirrat, jotka eivät riitä sopeutumisen toteutumiseen erityisesti kehitysmaissa. Rahoitus on lisääntynyt ja rahoituskanavat ovat laajentuneet, mutta kasvu on silti vähäistä. Tämä johtuu fossiilisten polttoaineiden yksityisestä ja julkisesta rahoituksesta, joka on suurempaa kuin ilmastonsopeutumiseen ja hillitsemiseen kohdistuva rahoitus. (IPCC, 2023.)

IPCC:n (2023) raportti käsittelee myös sitä, miten ilmastonmuutokseen tulisi reagoida lähitulevaisuudessa. Ilmastonmuutoksen kuvaillaan olevan uhka ihmisten ja maapallon hyvinvoinnille. Kestävällä kehityksellä voidaan varmistaa kaikille elinkelpoinen ja kestävä tulevaisuus. Sen edistämiseksi tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä sekä taloudellisia resursseja haavoittuville alueille ja ryhmille. On tärkeää toteuttaa ilmastonmuutoksen hillitsemis- ja sopeuttamistoimenpiteitä nopeasti, sillä aikakautena kestäville toimille pienenee. Raportin mukaan päästöjen vähentäminen ja sopeutuminen

edellyttävät vuorovaikutteisia toimia ja valintoja hallitusten, yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskuntien välillä. (IPCC, 2023.)

2.1.2 Kestävä arki

SDG kohdan 12 mukaan vuoteen 2030 mennessä pitää varmistaa, että kaikilla ihmisillä on tarvittava tietoisuus kestävästä kehityksestä ja luonnon kanssa yhteensopivista elämäntavoista (The Global Goals, 1). Ilmastonmuutoksen seurauksena vastuullinen, vihreä tai kestävä kuluttaminen on nähty välineenä, jolla ihmisten olisi mahdollista saavuttaa muutoksia (Dal Gobbo, 2022). Kuten aikaisemmissa kohdissa on tullut ilmi, täytyy hiilidioksidipäästöjä vähentää nopeasti ja huomattavasti, jotta voidaan taata kaikille hyvä elämä. Myös SDG:n Ilmastotekoja kohta 13 painottaa, kuinka pitää ryhtyä kiireellisiin toimiin ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten torjumiseksi (The Global Goals, 2).

Stanes ym. (2015) tutkimuksessa tehtiin kysely Australian Illawarran kahdeksalla valitulla esikau-punkialueella asuvien kotitalouksien aikuisille ja heidän vastauksensa eroteltiin toisistaan eri sukupolvien perusteella. Tutkimuksessa selviää, että Y-sukupolven eli vuosien 1975–1991 välillä syntyneiden pessimismi omasta mahdollisuudesta vaikuttaa ympäristöongelmiin voi vähentää ympäristöhuolen muuttumista toiminnaksi. Sen sijaan pessimismi edistää taipumusta epätoivoon. Jonkin asteinen huoli on tärkeää ympäristökäyttäytymisen muuttamisessa, mutta toivon puute voi johtaa sitoutumattomuuteen. Arjessa kestävyys esiintyy pyrkimyksinä vähentää resurssien käyttöä, mutta näihin pyrkimyksiin vaikuttavat monimutkaiset kompromissit. (Stanes ym., 2015.) Vastuullisessa ja kestävässä elämäntavassa perusasiat kuten asuminen, liikkuminen, syöminen ja hyödykkeiden kuluttaminen korostuvat (Suomalaisen työn liitto, 2023).

Salonen ym. (2018) kertovat, kuinka useimmat ihmiset reagoivat myönteisesti, mutta passiivisesti tarpeeseen luoda jokapäiväisestä elämästä eli arjesta kestävää. Tutkimus tehtiin kyselyllä keväällä 2017 ja siihen vastasi 18–79-vuotiaita Suomen väestöön kuuluvia henkilöitä. Suomalaisten tavanomainen elämäntyyli on tutkimusten mukaan kaukana kestävästä elämäntyylistä. Suomalaisen kotitalouden keskimääräinen hiilijalanjälki vuonna 2023 on 9,61 tonnia, kun kestävä hiilijalanjälki on alle 2,5 tonnia (Sitra, 2023). Salonen ym. (2018) tutkimuksessa mainitaan, että kestävä eläminen jaotellaan tyypillisesti neljään pääluokkaan: kestävä ruoka ja maatalous, kestävä asuminen ja energia, kestävä kuluttaminen ja kestävä liikkuminen.

Keskivertosuomalaisen ruuan hiilijalanjälki on noin 2,25 tonnia vuodessa ja vähän päälle 70 % ruuan hiilijalan määrästä aiheutuu punaisen lihan ja maitotuotteiden käytöstä (Sitra, 2023). Ilmastopaneelin raportissa 6/2022 mainitaan, että ruokavaliota muuttamalla voi vähentää ruuankulutuksesta aiheutuneita päästöjä. Raportin mukaan vähentämällä eläinproteiinien kulutusta erityisesti lihan käyttö voi pienentää oman hiilijalanjäljen kokoa. Tilalle pitäisi lisätä esimerkiksi palkokasvien, siementen, pähkinöiden ja eri marjojen käyttöä. (Seppälä, 2022.) Ruokahävikin huomioiminen on myös tärkeää, koska maailmanlaajuisesti 30–50 prosenttia kaikesta tuotetusta ruuasta päätyy ruokahävikkiin. Tutkimusten mukaan ruokahävikin välttämällä verrattuna elintarvikepakkausten poistamiseen on moninkertainen vaikutus päästöihin. (Salonen ym., 2018) Luonnonvarakeskuksen (2021) mukaan ruokahävikkiä syntyy Suomessa noin 360 miljoonaa kiloa, josta kotitalouksien osuus on noin 107 miljoonaa kiloa. SDG:n Vastuullisen kuluttamisen kohta 12 on varmistaa kestävä kulutus- ja tuotantotavat. Yksi tavoitteista on puolittaa maailmanlaajuinen ruokahävikki vähittäismyynti- ja kuluttajatasolla sekä vähentää ruokahävikkiä tuotanto- ja toimitusketjuissa. Tähän voidaan tavoitteiden mukaan päästä esimerkiksi käyttämällä ruokahävikkiin suunniteltuja sovelluksia, joiden kautta pystyy lahjoittamaan ylimääräistä ruokaa vähentääkseen hävikkiruuan määrää. (The Global Goals, 1.)

Tilastokeskuksen mukaan suomalaisilla kului vuosina 2021–2023 eniten rahaa asumiseen (Tilastokeskus, 1). Asuminen on noin 18 % koko keskiverto suomalaisen hiilijalanjäljestä eli 1,75 tonnia ja eniten päästöjä syntyy energian käytöstä varsinkin lämmityksen osalta (Sitra, 2023). Salosen ym. (2018) tutkimuksen mukaan suomalaisten energiakäytössä on tapahtunut positiivisia asioita, sillä kodinkoneiden energiakäyttöä ja valaistukseen käytettyä energiaa on vähennetty. Edellisvuoteen verrattuna vuonna 2023 Suomessa energian kokonaiskulutus kasvoi 2 %, mutta fossiilisten polttoaineiden ja turpeen kulutuksen 10 % laskun takia hiilidioksidipäästöt vähenivät (Tilastokeskus, 2).

Noin 21 % eli vähän päälle 2 tonnia suomalaisten tyypillisestä hiilijalanjäljestä tulee tavaroiden ja palveluiden kulutuksesta. Päästöjä aiheutuu eniten kotitaloustavaroista ja palveluista. (Sitra, 2023.) Kotijätteen kierrättäminen on merkki kestävästä elintavasta Suomessa. Esimerkiksi pahvin kierrätys oli noussut noin 30 prosentista 61 prosenttiin vuosien 2006 ja 2012 välillä. Kierrättämällä on kuitenkin vain pieni vaikutus ilmastonmuutoksen hillitsemiseen. Kulutuksessa koettu sujuvuus ja mukavuus menee ympäristönäkökohtien edelle. (Salonen ym., 2018.) SDG:n kohdan 12 tarkoituksena on myös saada vähennettyä huomattavasti jätteiden syntymistä ehkäisemällä, vähentämällä,

kierrättämällä ja uudelleenkäyttämällä esimerkiksi ostamalla aina käytettyjä tuotteita, kun voi, sekä käyttämällä uusiokäytettäviä tuotteita kertakäyttötuotteiden sijasta. Kohta 13 kehottaa myös kierrättämään ja kompostoimaan, sillä siinä kierrätetään ravinteita, mikä voi vähentää ilmaston lämpenemistä. (The Global Goals, 1 & 2.) Muodin ja tekstiilien kulutuksella on tunnistettu olevan haitallisia vaikutuksia sosiaalisesti ja ympäristöllisesti. Sosiaalisen median johdosta kuluttajista on tullut tietoisempia ostopäätöksien vaikutuksista. Sosiaalisen median kanavista on tullut erittäin vaikutusvaltaisia alustoja kulutustottumusten muuttamiseksi nuorten parissa. (Vladimirova ym., 2024.)

Kestävässä liikkumisessa pitäisi välttää autolla matkustamista ja ulkomailla lomailua. Näistä on tullut normi suomalaisessa yhteiskunnassa ja se vaikuttaa siihen, että liikkuminen Suomessa on hiili-intensiivistä. Kuitenkin kestävässä elämäntavassa on vaihtelua, sillä kaupungeissa osa ihmisistä on siirtynyt yhä enemmän auton omistamisesta julkisen liikenteen palveluiden käyttämiseen. (Salonen ym., 2018.) SDG:n kohdan 13 tarkoituksena on lisätä ilmastotekoja yhteiskunnissa ja yksi tapa on pyöräillä, kävellä tai käyttää julkista liikennettä. Autoa tulisi käyttää ainoastaan, kun on iso ryhmä autossa. (The Global Goals, 2.)

Suomalaisen työn liiton (2023) julkaisemassa selvityksessä tehtiin kyselytutkimus 18–74-vuotiaille eri sukupuolta ja aluetta edustaville suomalaisille. Kyselyn mukaan suomalaiset kokevat yritysten ja palveluiden kestävyysarvioinnin hankalaksi. Heras-Saizarbitoria ym. (2022) tutkimus tukee tätä suomalaisten kokemaa kestävyysarviointia, sillä tutkimuksessa havaittiin useiden organisaatioiden välttelevän tai vaikeneman lähestymistavoistaan saavuttaa kestävä kehityksen tavoitteet. Monissa tapauksissa organisaatioiden valitsemien kestävä kehityksen tavoitteiden valintoja ei selitetä tai se on pinnallista. Pääasiassa SDG:tä käytetään parantamaan omaa imagoa. Tämä osoittaa, että organisaatioiden virallisen retoriikan ja todellisten käytäntöjen välillä on ristiriitaa. (Heras-Saizarbitoria ym., 2022)

Dal Gobbo (2022) kritisoi sitä, miten nykyisessä kestävä kehityksen parissa toimet jätetään yksilön valintojen varaan. Silloin toimet eivät pysty toteutumaan kuin osittain ja rajallisesti, koska ne joutuvat vastakkain laajan sosiomateriaalisen elämäntyylin kanssa, jossa mahdollisuudet tehdä kestäviä valintoja ovat rajalliset. Tarvitaan aikaa tehdä jotain kulutuksen vähentäviä toimia kuten esimerkiksi vaatteiden korjaaminen, mutta palkkatyöt muuttuvat epävarmemmaksi ja tiukemmaksi. Tämän

seurauksena ei ole aikaa, mitä käyttää. Suurimmalla osalla ihmisiä ei ole saatavilla niitä resursseja, joiden avulla pystyttäisiin luomaan elämää kapitalistisen näkemyksen ulkopuolella. (Dal Gobbo, 2022.)

2.2 Katsaus opiskelijoiden kestäväen kehityksen edistämisestä

Hyytinen ym. (2023) kertovat, että kestävyiden elementtejä tulisi lisätä jo olemassa oleviin tutkinto-ohjelmiin järjestelmällisesti ja pedagogisesti luomalla uusia kursseja, joilla on monitieteisiä kestäväen kehityksen painopisteitä. Tulisi luoda myös uusia kestäväen kehityksen opintomahdollisuuksia kaikkiin tutkinto-ohjelmiin ja erikoistumisvaihtoehtoihin. Yliopistot ovat yhteiskunnassa vaikutusvaltaisia toimijoita ja muutoksen tekijöitä. Tiedon ja taidon antamisen lisäksi tarvitaan kestäväen kehityksen sisällyttämistä opiskelijoiden arvoihin, asenteisiin, motivaatioon, maailmankuvaan ja käyttäytymiseen. On tärkeää, että opiskelijat ymmärtävät moninaisuuden kestävyttä koskevissa diskursseissa ja näkemyksissä, jotta he saisivat käsityksen asian monimutkaisuudesta ja siihen liittyvistä eettisistä asioista. Jos kestävyystaidot nähdään tärkeinä ja merkityksellisinä muissa yhteyksissä kuten työssä, opiskelijat saattavat olla halukkaampia oppimaan niitä. (Hyytinen ym., 2023.) Ilmastokasvatuksen tulisi pyrkiä lisäämään tietoisuutta, edistää ajattelutaitoja, arvojen ja maailmankatsomuksien käsittelemistä, motivoida opiskelijoita tekemään toimia, käsitellä tunteita, luoda tulevaisuuden näkymiä siitä, miltä maailma voisi ja miltä sen tulisi näyttää sekä puuttua ilmastonmuutoksen hillitsemisen esteisiin (Tolppanen ym., 2022). SDG:n kohta 13 keskittyy erilaisiin ilmastotekoihin ja sen mukaan esimerkiksi koulutuksen avulla voidaan edistää sitoutuneisuutta ja tehdä tarvittavia muutoksia maapallon pelastamiseksi. Yksi SDG 13 kohdan tavoitteista on lisätä tietämystä ja valmiuksia puuttua ilmastonmuutokseen parantamalla koulutusta ja lisäämällä tietoisuutta, jotta ilmastonmuutoksen vaikutuksia voidaan vähentää ja huomioida etukäteen. (The Goals, 2.)

Hyytinen ym. (2023) tutkimuksessa tehtiin yliopisto-opiskelijoille laaja kysely, jossa mitattiin opiskelijoiden kiinnostusta kestäväen kehityksen osaamisen oppimiseen ja heidän ekologista maailmankuvaansa. Opiskelijoiden ekologisen maailmankuvan edistämistä mitattiin NEP-kyselylomakkeella. NEP on New Environment Paradigm, jonka on yleisesti käytetty viitekehys yksilöiden ekologisen maailmankuvan mittaamiseen. Se sisältää viisi osaa: 1) talouskasvun rajat; 2) anti-antroposentrismi; 3) luonnon tasapainon hauraus; 4) inhimillisen poikkeusluvan hylkääminen (uskomus siihen, että luonnon rajoitukset eivät sido ihmisiä); ja 5) mahdollisesti katastrofaalisten ympäristömuutosten tai ihmisiin vaikuttavien ekokriisien mahdollisuus. Tulokset viittaavat siihen, että osallistujien

kiinnostus kestävän kehityksen oppimiseen on korkea. Suurin kiinnostus oppimista kohtaan kohdistui kriittiseen ajatteluun, joka oli kiinnostavin osaaminen kaikkien opintoalojen keskuudessa. Kriittistä ajattelua seurasi arvoajattelu, ihmissuhdeosaaminen ja itsesääntelytaidot. Tutkimuksen tulosten perusteella terveys- ja hyvinvointialan opiskelijat ovat vähemmän kiinnostuneita arvoajattelun oppimisesta verrattuna muiden alojen opiskelijoihin. Humanististen ja yhteiskuntatieteiden opiskelijoilla proekologinen maailmankatsomus oli vähintään yhtä hyvä kuin luonnon- ja maataloustieteiden opiskelijoiden, joiden opinnoissa ympäristökysymykset ovat perinteisesti olennainen osa. Terveys- ja hyvinvointialan opiskelijoiden ekologisista näkemyksiä edistävien näkemysten suhteellisen alhainen kannatus saattaa viitata siihen, että terveyden ja ekologisen kestävyuden kysymysten suhdetta tulisi korostaa näiden koulutusalojen kestävän kehityksen koulutuksessa. Kirjoittajat mainitsevat, että kestävän kehityksen opinnot houkuttelevat todennäköisesti niitä opiskelijoita, joilla on jo vahva ekologinen maailmankuva ja huoli ympäristöstä. Tutkimus myös huomauttaa, että tarvitaan lisää tutkimusta, jotta voidaan ymmärtää paremmin eri tieteenalojen opiskelijoiden välisiä eroja. (Hyytinen ym., 2023.)

Hirvilampi ym. (2022) tutkivat omassa tutkimuksessaan Nuorisobarometriin 2021 vastanneiden 15–29-vuotiaiden Manner-Suomessa asuvien nuorten asennoitumista kestävän kehityksen arvoihin. Barometrissä hyödynnettiin YK:n Agenda 2030 tavoitteisiin pohjautuvia sekä muita kestävään kehitykseen liittyviä väittämiä. Barometriin vastasi noin 13 % tavoitelluista henkilöistä, joten vastaukset eivät välttämättä anna kokonaiskuvaa, kuinka suomalaiset nuoret asennoituvat kestävään kehitykseen. Vastanneiden nuorten asenteista on löydettävissä selkeitä asenne-eroja ja yhteiskunnallisia jakolinjoja, jotka liittyvät paitsi erilaisiin sosiodemografisiin tekijöihin, mutta myös poliittiseen suuntautumiseen ja ympäristökäyttäytymiseen. Nuorten vastaukset jaettiin kolmeen eri arvoryhmään vastauksien perusteella. Arvoryhmiksi muodostuivat ekososiaalinen, talousmyönteinen ja vastustajat. Keskeinen erotteleva tekijä eri ryhmien välillä on suhtautuminen talouskasvuun ja ympäristötoimiin. Ekososiaalisen ryhmän nuorille on tärkeää kestävän kehityksen arvot sekä he suhtautuvat kriittisesti talouskasvuun. Talousmyönteisen ryhmän nuoret suhtautuvat positiivisesti talouskasvuun, mutta kielteisesti kestävän kehityksen arvoihin. Vastustajien ryhmä suhtautuu kielteisesti niin talouskasvuun kuin kestävän kehityksen arvoihin. Kyselyyn vastanneista nuorista 67 % kuuluu ekososiaalisten ryhmään, 27 % talousmyönteisiin ja 5 % vastustajiin. Ekososiaalisen ryhmän nuoret kokivat ilmastoahdistusta ja omasivat ilmastotoimijuutta, koska he olivat muuttaneet kulutustottumuksiaan ja olleet aktiivisia ilmastoasioissa. Näin ollen nuoret eivät pelkää arvosta kestävän kehityksen arvoja, vaan myös toimivat niiden mukaisesti. Tutkimuksen tuloksista huomataan, että sukupuoli polarisoi

voimakkaasti sen suhteen, miten nuoret sijoittuvat arvoryhmiin: pojat ja miehet ovat useammin talousmyönteisten ja vastustajien ryhmissä, kun taas tytöt ja naiset sijoittuvat ekososiaalisten ryhmään. Näin ollen naisoletetut pitävät sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, luonnon monimuotoisuuden ja ilmastotoimien kysymyksiä tärkeämpinä kuin miesoletetut. Kirjoittajat lisäävät, että aikaisemmassa tutkimuksessa on huomattu, että osa nuorista haluaa valita kohtuullisemman tai niukemman toimeentulon ja tämä mahdollistaa heille merkityksellisten asioiden tekemisen. Halutaan myös hillitä kuluista ympäristön takia ja välttää työtä, joka ei ole arvojen mukaista. Näiden arvojen korostuminen antaa toivoa, että nuoret haluavat sisällyttää kestävyuden teemoja omaan elämäänsä ja niiden kautta tavoitellaan mielekästä elämää. (Hirvelammi ym., 2022.)

Ilmastoahdistuksen määritellään olevan ympäristöongelmien henkinen seuraus, jossa henkilö kokee ilmastonmuutoksen uhkana. Vaikka ei kokisi fyysisesti vielä ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia, voi silti kokea paljon psyykkistä kuormitusta. Tällöin tulevaisuuden kuvaan liittyy erilaisia uhkakuvia. (Morikawa, 2020.) Morikawan (2020) kurssipilotissa Aalto yliopiston opiskelijoille tutkittiin ilmastoahdistusta keskustellen ilmastonmuutokseen liittyvistä ajatuksista ja tunteista. Pilotti koostui viiden kerran kurssikokonaisuudesta, jossa käsiteltiin ilmasto- ja ympäristöahdistusta, tunteita ja toimintaa, epätoivoa ja toivottomuutta sekä ahdistuksen purkua. Lopputulemana pilotissa oli, että ahdistuksen tunnetta tulee purkaa ja käsitellä, jotta voidaan edetä tekemään ilmastotoimia. (Morikawa, 2020.)

Tolppanen ja muut (2022) tutkivat, miten Helsingin, Lappeenrannan ja Oulun yliopistojen korkeakouluopiskelijoiden tiedot, arvot ja ilmastoaiheinen kurssi vaikuttavat ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyviin asenteisiin ja toimintaan. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella ja oli tärkeä sen vuoksi, että monesti opetus ilmastonmuutoksesta keskittyy tieteeseen eikä valmista opiskelijoita aktiivisiksi ympäristön puolestapuhujiksi. Tulokset osoittivat, että opiskelijoiden ymmärrys ilmastonmuutoksesta lisääntyi kurssin aikana ja tapahtui kaikissa tiedekunnissa ja molemmilla sukupuolilla. Silti tietämys toimista ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi jäi kurssin jälkeen vähäiseksi, vaikka tieteellinen tieto lisääntyi. Tämä tarkoittaa sitä, että on tärkeää erottaa toisistaan eri tyyppiset ilmastonmuutosta koskevat tiedot. Tiedon pitäisi lisääntyä ilmastonmuutoksen tieteellisestä luonteesta sekä siitä, miten yksilöt ja yhteiskunnat voisivat lieventää muutosta. Opiskelijat olivat halukkaita tekemään pieniä muutoksia kuten muuttamaan kulutus- ja kierrätystottumuksia, mutta vastahakoisia tekemään suurempia muutoksia kuten matkustustottumuksia. Kirjoittajat mainitsevat, että vaikka Suomessa kuluttajilla on Euroopan suurimpia hiilijalanjälkiä, opiskelijat uskovat elävänsä jo ympäristöystävällistä

elämää. Tämän taustalla näyttää olevan käsitys, että Suomi on tehnyt oman osuutensa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Tutkijoiden mukaan tarvitaan enemmän tietoa ilmaston lämpenemisen hillitsemisestä, jotta saadaan aikaan muutoksia toiminnassa. Kuitenkin opiskelijat, joiden piti kurssilla tutkia ja pohtia omaa hiilijalanjälkeä ja sen perusteella laatia ”hiilidieetti” oman jalanjäljen vähentämiseksi, osoittivat halukkuuttaan tehdä suurempia muutoksia omassa toiminnassaan hiilijalanjäljen pienentämiseksi kuten muuttaa omia matkustustottumuksia. Tutkimuksen mukaan yksilöt, jotka kokevat ympäristöhuolta voidaan yhdistää niihin henkilöihin, jotka ovat halukkaita tekemään pieniä muutoksia omaan toimintaan pienentääkseen hiilijalanjälkeä kuten muuttamaan omaa kulutustaan ja kierrättämistä. Sen nähdään liittyvän siihen, että halutaan toimia ympäristöystävällisemmin. Tuloksissa nousi esiin myös, että kurssin jälkeen opiskelijat eivät enää uskoneet, että ilmastotoimien tekeminen poissulkee elämästä nauttimisen. Kurssin aikana opiskelijat löysivät uusia ympäristöystävällisempiä tapoja käsitellä mielihyvää. (Tolppanen ym., 2022.)

Aleixo ym. (2021) tutkimuksessa tutkitaan korkeakouluopiskelijoiden käsityksiä kestävästä kehityksestä. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella portugalilaisille opiskelijoille. Tulokset vahvistavat peruskoulutuksen ja elämäkokemuksen vaikuttavan opiskelijoiden tietämykseen ja kestävien toimintatapojen omaksumiseen. Tämän vuoksi tutkimus ehdottaa kestävästä kehityksestä tietämyksen edistämistä kaikille koulutusasteille. (Aleixo ym., 2021.)

Savelyeva & Douglas (2017) käsittelevät tutkimuksessaan ensimmäisen vuoden yliopisto-opiskelijoiden kestävyystietoisuutta. Tutkittavat olivat osallistuneet pakolliselle yleissivistävälle kurssille yhdessä Hongkongin yliopistossa vuosina 2013–2015. Tutkimus kertoo opiskelijoiden käyttävän mielikuvitusta sekä tulevaisuuteen suuntautunutta ja kriittistä lähestymistapaa, kun he kuvaavat ja analysoivat omia näkemyksiä identiteetistä, luonnosta ja kestävästä kehityksestä. Tutkijoiden mukaan tämä viittaa siihen, että opiskelijoiden ymmärrys kestävästä kehityksestä menee pintaa syvemmälle ymmärtäen sen monimutkaisuuden. Tämän takia tutkimus painottaa mielikuvituksen roolia kestävästä kehityksestä ymmärtämisessä toimien muokkaamiseksi. (Savelyeva & Douglas, 2017.)

Kaikki tässä käyty tutkimukset painottavat koulutuksen merkitystä, kun on kyse opiskelijoiden kestävyysymmärryksestä ja kestävyteen liittyvistä toimista. Koulutusta on ollut tarjolla jo hetken aikaa, mutta silti tietoisuus ilmenee toimissa vähäisenä. Tulisi panostaa keinoihin opettaa, millaisia tekoja ilmastonmuutoksen hillitseminen tarvitsee ja miten teot ovat positiivisia yksilölle sekä ympäristölle.

Tutkimukset keskittyvät myös paljolti siihen, mitä toimia yleisellä tasolla opiskelijat ovat oppineet, mutta ei niinkään niihin asioihin, mitä opiskelijoiden arjessa tapahtuu. Tässä tutkimuksessa tarkastelen sitä, miten kestävä kehitys ilmenee kohtuutaloutta käsittelevän kurssin opiskelijoiden arjen tekemisissä ja tuntemuksissa.

2.3 Kohtuutalous

Kohtuutalous (eng. *degrowth*) on yhteiskunnallinen liike sekä käsite. Se on vaihtoehtoinen talouden malli, joka kritisoi talouskasvun ensisijaisuutta, ylikulutusta ja kapitalismia (Laine ym., 2023). Kohtuutalous määritellään yhtenäiseksi ja harkituksi prosessiksi, jossa tavoitteena on vähentää tasapuolisesti tuotanto- ja kulutuskapasiteettia sekä markkinoiden ja kaupallisen vaihdon roolia ihmiselämän keskeisenä tapana järjestää elämää. Tarkoituksena on vähentää eriarvoisuutta ja parantaa ihmisten hyvinvointia niin, että vähennetään ympäristön kuormitusta. (Hickel, 2021; Laine ym., 2023; Sekulova ym., 2013.)

Kyseinen termi pitää sisällään erilaisia toimenpiteitä, joiden tarkoitus on talouden tasaaminen ja sosiaalisten ja ekologisten tavoitteiden saavuttaminen (Hickel ym., 2022). Nämä voivat vaihdella yhteiskunnasta riippuen. Esittelen kahdeksan yleistä toimenpidettä: poliittiset toimenpiteet, kulutuksen vähentäminen, energiakulutuksen vähentäminen, uudelleenjakaminen, työajan lyhentäminen, paikallistalouksien tukeminen, koulutuksen ja tietoisuuden lisääminen sekä teknologinen kehitys.

Kohtuutalous on alkanut liikkeestä, jonka tarkoituksena on poliittisesti aktivoida kuvittelemaan ja toteuttamaan vaihtoehtoisia tapoja jäsentää yhteiskuntaa. Tarkoituksena on tehdä suunnitelmallista ja johdonmukaista politiikkaa. Hallitusten toiminta on ehdottoman tärkeää, kun kyseessä on kohtuutalous ja sen teemat. Kuitenkin siihen liittyy haasteita, koska vallanpitäjien ideologia perustuu uusklassiseen taloustieteeseen. Vallanpitäjät eivät tutustu yleensä juuri muihin näkökulmiin tutkia taloustiedettä. Tarvitaan poliittista tilaa, jotta voidaan keskustella vaihtoehdoista ja ymmärtää niitä sekä kehittää poliittisia toimia. (Hickel ym., 2022.) Monet, elleivät kaikki toimet, joita kohtuutalous esittää ovat poliittisia, koska niiden tarkoituksena on muuttaa yhteiskuntaa perustavanlaatuisesti pois nykyisestä talouden mallista. Moni asia tulee muuttaa lainsäädännön tasolla, jotta muutosta tapahtuu kollektiivisesti kaikkialla eikä vain jossain yksittäisissä yrityksissä tai yhteisöissä. (Hickel ym., 2022.)

Kulutuksen vähentäminen on tärkeä osa kohtuutaloutta, sillä tarkoituksena on vähentää ihmisten aiheuttamaa kuormitusta ympäristölle. Kasvun tavoittelu on johtanut ylikulutukseen. Siksi tulisi vähentää haitallisia ja tarpeettomia tuotantomuotoja energian ja materiaalin käytön vähentämiseksi ja keskittää taloudellinen toiminta ihmisten tarpeiden ja hyvinvoinnin turvaamiseen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että yksilöiden tulee muuttaa kulutustottumuksia, jotta luonnonvarojen kulutus vähennee. Tällä yritetään luoda yhä useammalle mahdollisuus mukavaan elämäntyyliin. (Hickel ym., 2022; Kallis ym., 2012.)

Energiankulutuksen vähentäminen on kietoutunut muihin kohtuutalouden toimenpiteisiin. Tulee panostaa uusiutuvien energialähteiden lisäämiseen samalla, kun parannetaan energiatehokkuutta. Täydellinen energian kierrätys on mahdotonta, minkä takia tulee kehittää uusiutuvia energian muotoja. Tulee myös vähentää tarpeetonta tuotantoa, mikä tarkoittaa haitallisten alojen kuten fossiilisten polttoaineiden, massatuotetun lihan ja maitotuotteiden, pikamuodin, mainonnan, autojen ja ilmailun vähentämistä. Samalla tulee lopettaa tuotteiden suunnitelmallinen vanhentuminen ja on pidennettävä niiden käyttöikä. (Hickel ym., 2022.) Tätä koskien Euroopan parlamentti hyväksyi huhtikuussa 2024 korjausoikeutta koskevan EU-direktiivin, jonka tarkoituksena on kannustaa korjaamaan rikkoutuneet tuotteet uuden hankkimisen sijasta. (Euroopan parlamentti, 2024).

Uudelleenjakamisen tarkoituksena on jakaa tulot ja varallisuus tasaisemmin esimerkiksi progressiivisen verotuksen ja yleisen perustulojärjestelmän (eng. *universal basic income scheme*) kautta. Perustulojärjestelmässä on tarkoituksena se, että taataan palkka kaikille eli luodaan turvallisuutta. Se myös auttaa määrittämään palkkatyön uudelleen, kun ei olla riippuvaisia palkkatyöstä arjessa selviytymisessä. Tämä parantaa ihmisten hyvinvointia ja antaa mahdollisuuden saavuttaa yhteiskunnan tavoitteet ilman talouskasvua. (Hickel, 2019.)

Työajan lyhentäminen on yksi kohtuutalouden toimenpiteistä, jota jossain päin maailmaa jo kokeillaan. Tulokset lyhyemmästä työviikosta ovat olleet positiivisia. Laine ym. (2023) kertovat työn olevan yhteiskunnassamme vallan ja kontrollin väline, jonka ajatellaan tuottavan positiivisia asioita. Työ voi kuitenkin olla negatiivinen asia aiheuttaen eettisiä ristiriitoja, uupumusta ja jopa masennusta. Työntekoa vähentämällä ihmisillä olisi enemmän vapaa-aikaa ja joustavuutta arjessa tehdä merkityksellisiä asioita. Lyhyempien työpäivien takia tuotettaisiin ja kulutettaisiin vähemmän resursseja ja tämä vähentäisi kuluttamista (Hickel, 2019). Kun tuotetaan vähemmän, se johtaa työpaikkojen

vähentymiseen. Tällöin työpäivien lyhentäminen astuu kuvaan siten, että työpäiviä lyhentämällä voidaan työ jakaa monen henkilön kesken ja ei synny työttömyyttä (Kallis ym., 2012). Kohtuutaloudessa yksilön kannalta korostuu autonomia eli mahdollisuus itse päättää, mitä työtä tekee ja mitä muuta tekee palkkatyön lisäksi. Kuluttamisen vähentämisen lisäksi ajatus työajan lyhentämisestä on, että jää aikaa tehdä asioita yhteisön hyväksi. Siihen tarvitaan rakenteellisen muutoksen lisäksi arvomuutosta. (Laine ym., 2023.)

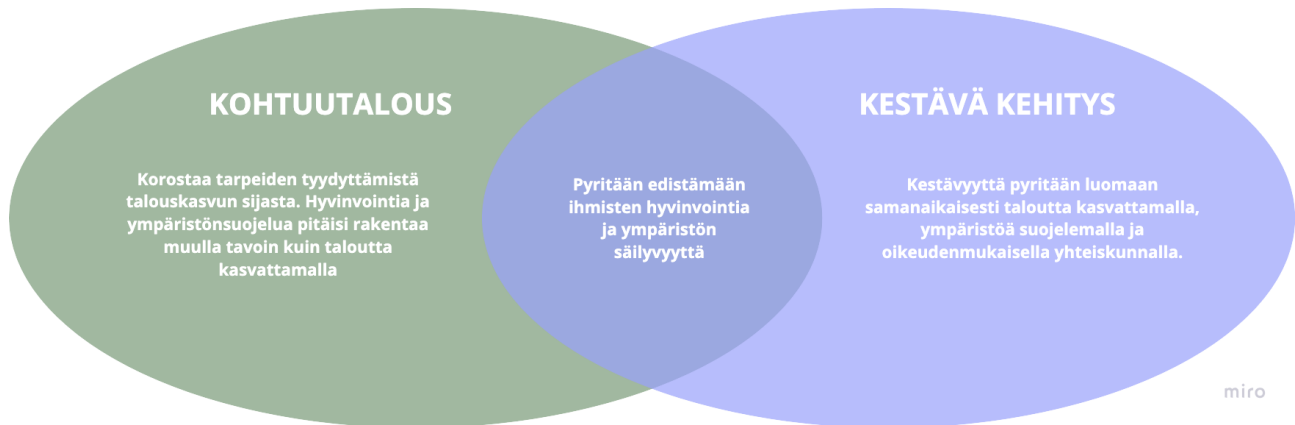
Paikallistalouksien tukemista pidetään kohtuutaloudessa keskeisenä, jotta voidaan rakentaa kestäviä paikallisia yrityksiä ja palveluita. Näiden suosiminen aiheuttaa vähemmän päästöjä, koska toimitusketjut ovat lyhyempiä vähentäen ympäristökuormitusta. Paikallisuus edistää myös eettisyyttä, koska usein paikalliset yritykset ovat läheisiä yhteisönsä ja eri sidosryhmiensä kanssa. Se luo myös työllistymismahdollisuuksia paikallisesti ja samalla auttaa varallisuuden pysymistä yhteisössä, koska voitot sijoitetaan uudelleen paikallisesti eivätkä ne siirry esimerkiksi kaukaisille osakkeenomistajille. (Kallis, 2011; Sekulova ym., 2013.)

Koulutusta ja tietoisuuden lisäämistä kohtuutaloudesta tarvitaan sen ymmärrettämiseksi, miksi kohtuutaloutta tarvitaan. Kohtuutalouden periaatteita on, että koulutus on tehty kaikille mahdolliseksi. Koulutus on yksi yleisiä julkis palveluita, joita kohtuutalous pyrkii laajentamaan tarjotakseen kaikille ihmisille mahdollisuuden elää kukoistavaa elämää. (Hickel, 2021; Kallis, 2011.)

Teknologinen kehitys on ristiriitainen aihe kohtuutalouden tutkijoiden keskuudessa. Jotkut kritisoivat uutta teknologiaa. Teknologisen innovaation painopisteet kohtuutaloudessa ovat kestävyuden edistämässä ja kulutuksen vähentämisessä. Innovaatioiden tarkoitus on, että ihmiset voivat elää vähemmällä sen sijaan, että jatkuvasti lisätään kulutusta. (Schneider ym., 2010.)

Sanaan degrowth tai kohtuutalous jotkut voivat suhtautua aluksi kielteisesti. Se voi kuitenkin olla hyödyllistä, sillä sana haastaa ja häiritsee ihmisten oletuksia siitä, miten talouden pitäisi toimia. Silloin kyseenalaistetaan jotain, mitä pidetään yleisesti luonnollisena ja hyvänä. (Hickel, 2021.) Hickelin (2021) mukaan, jos vältellään provokaatiota tai epäuskoisuutta kasvun suhteen, ongelmalliset oletukset voivat jäädä tunnistamatta ja tutkimatta. Jotkut ovat huolissaan sanan kohtuutalous käytöstä, koska se on enemmän negatiivinen kuin positiivinen. Sana on negatiivinen vain, jos kasvun lisääntymistä

pidetään hyvänä asiana. Jos halutaan väittää päinvastoin ja kyseenalaistaa tarpeeton kasvu, kohtuutalous on silloin positiivinen termi. Kasvu on kapitalismin luoma ideologia, jossa ajatellaan, että kasvu on luonnollista ja myönteistä. Todellisuudessa kasvu on kolonialistista, koska se anastaa eliitille luonnonvaroja ja muita resursseja. Kohtuutalouden tarkoitus on estää tällainen toiminta. (Hickel, 2021.)

Kuva 2 Kohtuutalouden ja kestävän kehityksen erot, mukailen aikaisempaa tutkimusta

3 METODOLOGISET VALINNAT

3.1 Haastattelututkimus

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoitus on tuottaa tietoa siitä, millä tavoin kestävyys ilmentyy johtamisen opiskelijoiden arjessa. Tavoitteena on tarkastella, miten opiskelijat rakentavat käsityksiä omasta arjestaan puheen kautta. Teemahaastattelu antaa mahdollisuuden vastata tähän kysymykseen. Teemahaastattelun avulla voidaan korostaa tutkittavien kohteiden elämää ja subjektiivisia käsityksiä asioista (Puusa ym., 2020). Tämän ansiosta on mahdollista syventyä haastattelussa tuotettuun puheeseen. Teemahaastatteluissa teemat ovat kaikille samat, mutta niiden järjestystä voidaan haastattelijan halutessa vaihtaa (Hirsjärvi & Hurme, 2022). Tämä sopii tutkimukseen, koska arjen tutkiminen on henkilökohtaista. Se on henkilökohtaista, koska arki on yksilöllistä ja valintoihin voi vaikuttaa perhesuhteet, terveys, oma taloudellinen tilanne ja mielipiteet. Esimerkiksi yksi haastateltavista kommentoi haastattelun lopussa, että tuntui siltä kuin olisi kertonut koko elämäntarinan haastattelun aikana. Haastateltavien pitää kokea olonsa mukavaksi, jotta he haluavat jakaa henkilökohtaisia kokemuksiaan. Tämän vuoksi tähän tutkielmaan sopii hyvin teemahaastattelu, koska haastattelussa voidaan vaihdella kysymysten sanamuotoja, järjestystä ja laajuutta teemojen sisällä, jotta kaikki kokevat olonsa hyväksi.

Teemat ohjaavat haastattelua ja ne määräytyvät teoreettisen viitekehyksen mukaan (Puusa ym., 2020). Haastattelukysymysten teemoiksi muodostuivat vapaa-aika, kuluttaminen, opinnot, työ ja muutos, jotta arki ja kestävät teemat yhdistyisivät. Teemat lähtivät aluksi muodostumaan siitä, mistä arki normaalisti koostuu opiskelijalla. Sen jälkeen muodostuminen jatkui sillä perusteella, miten arjessa kestävä kehitys voidaan ilmentää. Vapaa-aika antaa mahdollisuuden tarkastella kestävä kehityksen näkökulmia opiskelijoiden arjessa esimerkiksi harrastusten ja eri aktiviteettien perusteella. Kestävyys tai sen olemattomuus voi ilmentyä vapaa-ajassa monella tavalla. Esimerkiksi lomat voi viettää ulkomailla matkustellen tai tekemällä asioita Suomen sisällä, jolloin päästöjä syntyy paljon vähemmän kuin matkustamalla ulkomaille. Mitä opiskelijat haluavat tehdä omalla vapaa-ajalla kertoo siitä, mikä on tärkeää ja merkityksellistä. Kestävä kehitys painottaa, kuinka kulutustottumuksia pitäisi muuttaa, jotta kestävyden saavuttaminen on mahdollista. Kuluttamistottumukset kertovat siitä, mitä esimerkiksi ostamalla halutaan tukea ja onko kestävyydellä merkitystä ostoja tehdessä. Kuluttamisen kautta voidaan joko lisätä tai vähentää omaa hiilijalanjälkeä. Opinnot taas ovat merkittävä osa opiskelijoiden arkea. Monille arki koostuu suurimmaksi osaksi opiskelusta. Aikaisemmassa tutkimuksessa painotetaan opintojen tärkeyttä kestävä kehityksen ymmärtämisessä ja sen toteuttamisessa eri

toimilla. Mitä teemoja opinnoissa tulee esille ja mistä olisi kiinnostunut oppimaan lisää, kertoo opiskelijan tahdosta edistää ja ymmärtää kestäviä arvoja. Työllä on merkitystä kohtuutalouden näkökulmasta. Koska moni haastateltava on tai tulee pian olemaan työelämässä, on merkittävää, millaista työtä ja missä määrässä sitä halutaan tehdä. Muutoksen teemassa on kyse siitä, miten ilmastonmuutokseen reagoidaan ja miten sitä voidaan lähteä ratkaisemaan muilla kuin nykyisillä keinoilla esimerkiksi kohtuutalouden kautta.

Teemojen alle muodostuneiden haastattelukysymysten tarkoituksena oli luoda keskustelua kestävyys- ilmentymisestä opiskelijoiden arjessa. Tein ennen oikeita haastatteluita kaksi harjoitushaastattelua, joiden tarkoituksena oli kokeilla, kuinka hyvin haastattelukysymykset toimivat ja millaisia vastauksia niistä muodostuu. Ensimmäisen koehaastattelun jälkeen en ollut vielä tyytyväinen kysymyksiin, koska vastaukset eivät muodostaneet järkevää kokonaisuutta haastateltavan tekemisistä ja tunteuksista kestävyys- näkökulmasta. Haastattelukysymykset tuottivat paljon pintapuolista tietoa toimista ilman puhetta syistä toimille. Kysymyksiä oli liikaa, mistä johtuen en ehtinyt syventyä haastateltavan vastauksiin miksi-kysymyksillä. Tämän seurauksena karsin kysymyksiä pois ennen toista koehaastattelua ja sen jälkeen olin tyytyväinen haastattelukysymyksiin, koska pystyin huomaamaan haastatteluvastauksista kestävyys- teeseen liittyviä eri toimia ja ajatuksia kysymysten seurauksena.

Melkein jokaisessa teemassa johdattelin aiheeseen kysymällä, mitä teemaan sopivaa tekemistä on tehnyt edellisen viikon aikana. Tämän jälkeen lähdin rakentamaan kysymyksiä miksi-kysymyksillä, joiden avulla pystyin keskittymään asioihin, jotka vaikuttavat opiskelijoiden puheen perusteella toimintaan ja tunteisiin. Esimerkiksi kuluttamisen teeman ensimmäinen kysymys oli aina, millaista ruokaa olet ostanut, jos mietit viime tai tätä viikkoa. Näin opiskelijat pystyivät kertomaan jo tehtyjä valintoja ja pääsin kysymään tarkemmin, millä perusteella opiskelijat olivat valinneet niin kuin olivat. Opiskelijoiden kertomilla konkreettisilla esimerkeillä pysin keskittymään siihen, millaisiin tekemisiin kestävyys liittyy arjessa. Kuluttamisen teeman kysymykset liittyivät ruokaan, kierrättämiseen ja vaatteiden ostamiseen. Esimerkiksi kysymällä *mitä ruokaa on ostanut viime viikolla*, ajatuksena on ensiksi keskustella, minkälaista ruokaa suosii ja sitten syventyä eri miksi kysymyksillä näihin ostovalintoihin. Haastateltavan kanssa pyrin keskustelemaan kysymysten avulla kestävyys- teemoista eli vaikuttaako esimerkiksi paikallisuus tai kotimaisuus ostopäätökseen. Kierrättäminen on osa kestävästä elintapaa, joka on yksilölle konkreettinen tapa toimia. Tämän takia siihen liittyvät kysymykset ovat osa haastattelua. Muut kuluttamiseen liittyvät kysymykset tavaroiden ja vaatteiden suhteen ovat valikoituneet haastattelukysymyksiin, koska niiden kysymysten avulla voidaan saada

tietoa opiskelijoiden kulutustottumuksista ja valinnoista esimerkiksi sen suhteen, suosiiko vaatteiden ostossa pikamuotia vai käytettyjä vaatteita. Opintojen teeman kysymyksissä tarkoituksena on myös päästä heti konkreettisiin esimerkkeihin, jotta voin miksi-kysymyksillä syventyä siihen, millaisista asioista opiskelijat ovat kiinnostuneita. Toiveena on, että kiinnostuksen aiheina ovat kestävyys tai kohtuutalous teemat. Muutos teeman kysymykset liittyivät ilmastoahdistuksen ja kohtuutalouteen. Ilmastoahdistus on reaktio ympäristökriisiin ja siitä kysymällä on tarkoituksena selvittää, millä tavalla tunteet vaikuttavat opiskelijaan ja syntyykö niiden seurauksena muutosta. Tuomalla kohtuutalous osaksi haastattelukysymyksiä on tarkoituksena pohtia vaihtoehtoisen talouden mahdollisuutta tulevaisuudessa ratkaisuna ilmastonmuutokselle ja luontokadolle.

3.2 Tutkimusaineisto ja sen kerääminen

Haastattelen opiskelijoita arkisista valinnoista selvittääkseni heidän puheestaan, millainen merkitys kestävyydelle rakentuu osana arjen toimintaa. Tämän takia tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimuksessa tarkastellaan aineistoa laadullisesti, koska halutaan saada selville, miten jotakin sanotaan ja tehdään sekä miksi juuri tällä tavalla. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä tutkittavien henkilöiden näkökulmasta eli tässä tutkimuksessa kestävää kehitystä ja kestävyttä opiskelijoiden näkökulmasta. Pyritään selvittämään henkilöiden toimia, kokemuksia ja ajatuksia luoden eri näkemyksiä käsiteltävästä aiheesta sekä merkityksiä asioiden taustalla. (Puusa ym., 2020.) Tässä tutkimuksessa pyrin selvittämään esimerkiksi kierrättämisen kautta kestävyden vaikutusta arjen toimiin ja mikä on syynä toiminnalle tai toimettomuudelle.

Opiskelijoiden toimia voidaan tutkia sosiaalisen konstruktionismin tieteenfilosofiseen perustaan nojaten, koska tutkittavat henkilöt rakentavat puheen ja vuorovaikutuksen kautta käsityksiä asioista kuten omasta kuluttamisestaan. Sosiaalisessa konstruktionismissä tieto ja todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Burr, 2015). Opiskelijat ovat vuorovaikutuksessa oman ympäristönsä eli esimerkiksi opintojen, kavereiden ja sosiaalisen median kanssa. Ne vaikuttavat niihin valintoihin, joita tehdään omassa arjessa. Tutkimuksessa haastateltavat rakentavat puheen kautta käsityksiä arjen toiminnastaan.

Aikaisemmissa tutkimuksissa nuoria tai opiskelijoita on enimmäkseen tutkittu kestävyiden teemoista kvantitatiivisin menetelmin. Tutkimuksissa saadaan selville, että esimerkiksi ilmastoahdistusta

ilmenee nuorten elämässä, mutta ei syitä sen ilmenemiselle. Siksi on hyvä tutkia laadullisilla menetelmillä opiskelijoiden suhdetta kestävyYTEEN, jotta saadaan parempi kuva siitä, mitkä asiat vaikuttavat tehtyjen valintojen ja ajatusten taustalla. Esimerkiksi opiskelijat joko kierrättävät tai eivät, minkä seurauksena selvitän, minkä takia he näin tekevät. Silloin saadaan paremmin ymmärrystä tulevaisuutta ajatellen siitä, mitä kannattaa tehdä, jotta yhä useammat nuoret haluaisivat tehdä ilmaston vuoksi valintoja omassa arjessaan. On myös tärkeää ymmärtää kohderyhmän eli johtamisen opiskelijoiden toimia, koska he ovat niitä, jotka todennäköisesti tekevät tulevaisuudessa haastavia päätöksiä koskien yhteiskunnan toimintaa. Johtamisen opinnoissa opitaan ymmärtämään erilaisia ilmiöitä yhteiskunnassamme ja niiden juurisyitä sekä miten niitä tulisi lähteä ratkaisemaan. Lapin yliopiston nettisivuilla johtamisen pääaineen opintojen kerrotaan esimerkiksi ”-- tarjoavan työkaluja ja tekemisen tapoja kestävien tulevaisuuksien hahmottamiseen ja rakentamiseen erilaisissa organisaatioiden asiantuntija- ja johtotehtävissä” (Lapin yliopisto). Ilmastonmuutos ja luontokato ovat nyky-yhteiskunnan suurimpia uhkia, joten se, miten opiskelijat kokevat ja ymmärtävät toimia ilmastonmuutosta vastaan on keskiössä ratkaisuja mietittäessä ja tehtäessä.

Kestävä kehitys tarjoaa hyvän viitekehyksen tähän tutkimukseen, koska kestävä kehityksen tavoitteet ovat niitä toimia, joiden ajatellaan olevan tarpeellisia nyky-yhteiskunnassa hillitsemään ilmastonmuutosta ja luontokatoa. Kohtuutus tavoittelee samaa päämäärää kuin kestävä kehitys eli oikeudenmukaista elämää kaikille ihmisille ja ilmastonmuutoksen hillitsemistä, mutta kohtuutus pyrkii tähän päämäärään eri keinoin.

Tutkimuksen aineistonkeruu suoritettiin teemahaastatteluin helmikuun 2024 ja maaliskuun 2024 välisenä aikana. Tutkimuksen aineisto koostuu yksilöhaastatteluista. Haastattelupyynnöt lähetin Joht1316 Strategy as practice -kurssin johtamisen pääaineopiskelijoille. Kurssin opiskelijat määräytyivät kohdeaineistoksi, koska kyseisellä kurssilla tutustutaan kohtuutalouden maailmaan. Tämän takia opiskelijoilla on jotain kosketuspintaa kestävyYDEN teemoihin. Kurssi on myös vasta maisterivaiheessa, joten opiskelijat ovat opintojen aikana ehtineet kehittää reflektiivisiä taitoja analysoida ja arvioida eri aiheita. Haastatteluun osallistui kuusi henkilöä ja haastatteluiden kesto oli noin 35–75 minuuttia per haastattelu. Kaikki haastattelut toteutettiin etähaastatteluina Teams-sovelluksen välityksellä. Se antoi haastateltavalle mahdollisuudella toteuttaa haastattelut mihin aikaan ja mistä päin maailmaa. Vaikka kaikki ovat opiskelijoita Lapin yliopistossa, ei kukaan opiskelijoista asunut enää Rovaniemellä. Kaikki haastattelut nauhoitettiin sekä litteroitiin tekstimuotoon. Anonymisointi tapahtui ennen analysointivaihetta, jotta kaikkien tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden yksityisyys pysyy

mahdollisimman salassa. Lisäksi se antaa tutkijalle objektiivisuutta, ettei tule ennakkoluuloja henkilöistä ja varsinkaan heidän vastauksista.

Pääasiassa tutkimuksen kohdehenkilöt kertoivat haastatteluissa avoimesti omasta arjestaan. Haastattelujen ei tarvinnut ennen haastattelua valmistautua siihen millään tavalla. Käytin haastattelussa apuna haastattelukysymysrunkoa, johon olin kaikkien teemojen alle listannut teemaan liittyviä kysymyksiä kuten vapaa-aika eli, miten oli viettänyt vapaa-aikaa edellisellä viikolla. Sen jälkeen pyrin syventymään vastauksiin kysymällä lisää, miksi oli viettänyt vapaa-aikaa niin kuin oli. Tällaisten kysymysten avulla pystyin syventämään kerrottuja asioita siitä, mikä on vaikuttaneet opiskelijoiden toimintaan. Haastattelukysymykset enimmäkseen etenivät suunnitellussa järjestyksessä, mutta välillä joku teema tuli käsiteltyä ihan alussa lämmittelykysymyksen seurauksena. Tämä on kuitenkin normaalia teemahaastatteluissa, missä teemat voivat muuttaa järjestystä (Puusa ym., 2020).

3.3 Aineiston analysointi sisällönanalyysillä

Tutkimuksessa käytetyn analyysitavan on tarkoitus luoda selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä, jotta johtopäätökset ovat selkeitä ja luotettavia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on läsnä aineistoa hankkiessaan ja tämän takia monesti aineiston analysointi alkaa jo hankitavaiheessa. (Puusa ym., 2020; Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Haastatteluiden aikana ja litteroinnin yhteydessä aloitin alustavan analysointivaiheen laittamalla ylös ja korostamalla tekstistä nostoja opiskelijoiden puheesta. Kiinnitin huomiota esimerkiksi sellaisiin asioihin, jotka olivat mahdollisesti toistuvia huomioita haastattelussa tai samoja asioita kuin aikaisemmissa haastatteluissa. Näin ollen analyysin tekeminen alkoi jo haastatteluiden aikana.

Laadullisessa tutkimuksessa sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jonka tarkoitus on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon, jotta siitä voidaan tehdä johtopäätöksiä. Analyysissä kiinnostus on siinä, miten jotakin sanotaan ja tehdään sekä miksi juuri sillä tavalla. Menetelmä voidaan jakaa kolmeen eri tapaan: aineistolähtöinen, teorialähtöinen ja teoriaohjaava sisällönanalyysi. Eri analyysimenetelmien välillä olevat erot liittyvät siihen, miten tutkimusilmiötä kuvaavaa teoriaa sovelletaan aineiston keruussa, sen analysoinnissa ja tulosten raportoinnissa. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimusta ohjavat aineistosta nousevat teemat ja kategoriat. Teorialähtöisessä analyysissä taas valittu teoreettinen viitekehys määrittää ja ohjaa aineiston analysointia ja tulkintaa. Siinä muodostetaan

analyysirunko, joka sisältää ilmiön ulottuvuuksia ja sen ominaisuuksia. Teorialähtöinen analyysi antaa mahdollisuuden testata teoriaa uudessa kontekstissa. (Eriksson & Kovalainen, 2016; Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Tarkoituksena oli tehdä teorialähtöinen sisällönanalyysi käyttäen hyväksi myös aineistolähteistä analyysiä. Teoreettinen viitekehys ja kestävä kehityksen ilmeneminen arjessa vaikuttivat kysymysten teemoihin jo haastattelukysymyksiä pohtiessa ja tehtäessä. Pohdin, mitä kaikkea arjessa tehdään ja mitkä ovat sellaisia asioita, joihin voi vaikuttaa itse miettien kestävyiden teemoja. Esimerkiksi ostopäätöksillä ilmaisee sitä, mikä on tärkeää ja merkityksellistä.

Aineisto ohjasi myös tutkimuksen kokonaisuutta, koska alun perin tutkimuksessa kohtuutaloudella oli tarkoitus olla suurempi rooli kuin se miksi muodostui. Osoittautui odotettua vaikeammaksi löytää kohtuutalouden ilmentymiä opiskelijoiden arjesta. Haastattelukysymyksissä olisi pitänyt pohtia vielä tarkemmin, miten kohtuutalous ilmenee ylipäättänsä ja mitä se voi tarkoittaa opiskelijoille. Tämä kohtuutalouden pienemmälle tarkastelulle jääminen vaikutti tutkimuksen etenemiseen siinä määrin, että teoreettisen viitekehysten sisältöä tuli miettiä uudelleen ennen analysoinnin jatkamista.

Analyysin tekemisen aloitin järjestämällä aineistoa sekä tekemällä siitä teemoja. Aineiston teemat muodostuivat vahvasti haastattelukysymysten ja niiden teemojen pohjalta. Teorialähtöisessä analyysissä voidaan noudattaa aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita kategorioidessa tai luokittelussa sekä uusia luokkia muodostaessa, jos ne jäävät analyysirungon ulkopuolella (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Kestävyiden tavat ilmentyä arjessa muodostivat analyysirungon tässä tutkielmassa. Pyrin ryhmittelemään aineistoa aluksia etsimällä kaikista haastatteluista samoja asioita samojen teemojen sisältä, mutta myös niiden ulkopuolelta.

Jo haastatteluiden litterointivaiheessa korostin aineistoissa toistuvia asioita, joihin haastateltavat suhtautuivat samalla tai eri tavalla. Litterointien jälkeen huomasin, että aineistoista opiskelijoiden puheet voiv jakaa aluksi kuuteen eri teemaan, jotka auttavat alatutkimuskysymyksiin vastattaessa. Nämä teemat olivat vapaa-aika, ruoka, kierrättäminen, ostaminen, ilmastoahdistus ja kohtuutalous. Hain litteroinnista ilmauksia ja taulukoin ne näihin edellä mainittuihin teemoihin. Tämän jälkeen vertasin jokaisen haastateltavien ilmauksia toisiinsa, mitä yhteistä on mainittu ja aloin korostamaan niitä tekstistä samalla antaen niille omat nimet muodostaen alateemat. Tein saman prosessin jokaiselle kuudelle teemalle. Tämän jälkeen vertailin jokaisen teeman alle muodostuneita asioita niin, että löytyykö samoja asioita eri teemojen alta. Huomasin, että ruuan ja ostamisen teemojen alla oli paljon yhteistä

kuten esimerkiksi tarve, hinta ja mukavuus tekemisen syynä. Tämän seurauksena päätin yhdistää näiden kahden teemat yhteen, mistä lopulta syntyi ensimmäinen pääteema **kestävän kuluttamisen kalteus**.

Kierrättämisen alateemojen kanssa ei ollut samankaltaisuuksia muiden teemojen kanssa. Kierrättämisen alateemoiksi opiskelijoiden ilmauksista muodostui tärkeys, helppous ja haasteet, koska kaikki mainitsivat kierrättämisen tärkeyden ja toisille kierrättäminen oli joko helppoa tai haastavaa tai molempia samanaikaisesti. Näistä syntyi toinen pääteema **kierrättämisen arjen realiteetit**.

Ilmastoahdistuksen alle muodostuneet alateemat kokeminen ja ei-kokeminen olivat selkeät jo litteointivaiheessa. Kokemisen ja ei-kokemisen alla olevissa ilmauksissa korostuvat samat asiat, mikä vaikutti siihen, että ne muodostivat suoraan alateemat. Vaikka opiskelijat eivät kokisi ilmastoahdistusta, ei se tarkoita, että heillä ei ole tietoisuutta ja erilaisia tuntemuksia ympäristökriisiin liittyen. Opiskelijat vain reagoivat eri tavoilla informaatioon, jota he kohtaavat. Näin muodostui kolmas pääteema **reaktiot ympäristökriisiin**.

Kohtuutalouden osalta lähestyin aineistoa vähän eri tavalla miettien, miten pystyn vastaamaan toiseen alatutkimuskysymykseen. Haastattelukysymysten vastauksien ilmaukset opintojen ja työn osalta menivät analysointitaulukossa kohtuutalouden alle. Työtä käsiteltiin enimmäkseen kurssilla tehdyn organisaatiotyön perusteella ja opintojen osalta osoitettiin lisää kiinnostusta kohtuutalouden ja muihin vaihtoehtoisten talouden malleihin. Jotta pystyn vastaamaan tämän tutkimuksen toiseen alatutkimuskysymykseen eli siihen, miten kohtuutalous on osa tulevaisuutta, pitää ilmausten perusteella määrittää se, miten opiskelijat ymmärtävät kohtuutalouden. Näin kohtuutalouden ymmärrys muodosti ensimmäisen alateeman teemalle. Kaksi muuta alateemaa ovat tulevaisuuden näkymät ja kritisointi. Nämä muodostuivat enimmäkseen opiskelijoiden vastauksista haastattelukysymykseen, *onko kohtuutalous osa tulevaisuuden arkea*. Vastaukset olivat positiivisia ja negatiivisia, jonka takia erottelin ne kahteen eri alateemaan. Tulevaisuuden näkymät -alateemassa opiskelijoiden ilmauksista korostuu se, kuinka kohtuutaloutta pitäisi lähteä toteuttamaan yhteiskunnassa, jotta se olisi mahdollista tulevaisuudessa. Kritisointi -alateema syntyi opiskelijoiden huomioista, joissa kohtuutalous ei tunnu olevan mahdollista tulevaisuudessa. Näin alateemoista syntyi neljäs pääteema **kohti kohtuutaloutta?**, sillä vaikka kohtuutalous saa jonkunlaisen hyväksynnän opiskelijoilta, ei ole varmaa kuinka se toimii tulevaisuudessa ja kuinka hyvin termin ymmärrettiin.

Aineistoa analysoidessa pitää kuitenkin huomioida, että mahdollisesti haastatteluista ei tule kokonaisvaltaista kuvaa esimerkiksi siitä, mitä kaikkia opiskelijat kuluttavat, koska joihinkin ostopäätöksiin kuten kasvien ja hedelmien ostamiseen voi liittyä vahvasti vuodenajan vaikutukset ja haastattelut järjestettiin talvella. Talvella voi olla hankala suosia kotimaisia vihanneksia tai marjoja, koska sääolosuhteiden vuoksi niitä on rajallisesti saatavilla. Vastauksissa kerrotaan mitä sillä hetkellä parin viikon aikana on ostanut, joten kaikki mahdolliset toimet eivät ole päässeet mukaan aineistoon.

3.4 Tutkimusetiikka ja tutkijapositio

Tutkimukseni aiheen valinta on eettinen, koska tutkin sitä, miten opiskelijoiden arjessa ajatellaan ympäristökriisistä ja mahdollisuuksista ehkäistä sitä. Aihe on eettinen, koska yksilöiden ja yhteiskunnan tulee tehdä erilaisia toimia ja päätöksiä ympäristökriisin ehkäisemiseksi. Tässä tutkimuksessa tutkitaan opiskelijoiden arkea, mikä voi olla todella henkilökohtaista. On tärkeää, että huomioin haastateltavat niin, että ymmärrän heitä oikein ja myös, että he tulevat kuulluksi heille sopivalla tavalla. Kaikilla oli mahdollisuus keskeyttää haastattelut, jos he eivät tunteneet oloansa mukavaksi.

Eriksson & Kovalaisen (2008) mukaan tutkimusetiikassa on kyse siitä, mikä on oikein ja mikä väärin. Tämä koskee tutkimusprosessia sen suunnittelusta tulosten julkaisemiseen. Useimmat tieteelliset organisaatiot ovat kehittäneet ohjeita hyvän tieteellisen tutkimuksen standardeiksi, jotka nostavat esille esimerkiksi kysymyksiä suostumuksesta, yksityisyydestä ja luottamuksellisuudesta tutkimusprosessissa. Osa eettisistä periaatteista on enemmän tai vähemmän yleisesti hyväksytyjä, muut eettiset kysymykset eivät niin yksiselitteisiä. Tiede on yksi niistä yhteiskunnan aloista, joilla on monimutkaisia eettisiä haasteita, joita tulee jatkuvasti esiin lisää. (Eriksson & Kovalainen, 2008.)

Tässä tutkimuksessa on pyritty toimimaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeen mukaisesti noudattaen hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Sen keskeiset osat ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. On myös noudatettu yleisiä suomalaista tutkimusta ohjaavia eettisiä periaatteita kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta, aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä ja luonnon moninaisuutta sekä olla aiheuttamatta haittaa siihen osallisille. (Finnish National Board on Research Integrity, 2019; TENK, 2023.)

Tämä tutkimus on pyritty suunnittelemaan ja dokumentoimaan huolellisesti ja mahdollisimman avoimesti. Ennen aineiston keruuta olin kaikkiin haastateltaviin yhteydessä sähköpostitse ja pyrin siinä vaiheessa avaamaan ja kertomaan tämän tutkielman aiheesta sekä muista haastatteluun liittyvistä asioista. Keskeistä tutkimuksen eettisyydessä on anonymiteetti ja tämän takia painotin yhteydenotossa, että anonymioin aineistot ennen analysointi, jotta henkilökohtaiset suhteet eivät vaikuttaisi analysointiin. Olennainen osa haastattelututkimusta on haastateltavan suostumus, jonka hän voi missä tahansa vaiheessa vetää pois (Eriksson & Kovalainen, 2008). Yhteydenottoviestissäni laitoin mukaan suostumus pohjan, jotta kaikki voivat tutustua sen sisältöön ennen sanallista haastattelua tai siihen suostumusta. Vielä haastattelun aluksi kävin läpi, mitä suostumuslomakkeessa lukee ja mitä aineistoilla tehdään.

Haastattelututkimuksessa haastattelijan ja haastateltavan välillä ei ole välttämättä mitään yhteyttä, voi olla jonkin tason yhteyksiä tai he ovat tiiviisti vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Mitä enemmän yhteyksiä on, sitä tärkeämpää on ottaa ne ja niiden vaikutus huomioon. (Eriksson & Kovalainen, 2008.) Aineistoni koostuu johtamisen maisteriopiskelijoista. Olen itse myös johtamisen maisteriopiskelija ja moni tutkimukseen osallistunut on tuttu opintojeni kautta. Haastateltavien ollessa entuudestaan tuttuja anonymiteetillä on suuri rooli, jotta ennako-oletukset eivät vaikuta tutkimusaineiston analysointiin. Tutkimuksessa olen pyrkinyt ottamaan huomioon tutkijan ja haastateltavien välisen suhteen haastatteluiden toteutuksessa ja kirjaamisessa. Haastattelujen analysointi on tehty esimerkiksi vasta anonymisoiduista vastauksista.

Tutkielman neljännessä luvussa eli tulosluvussa käsitellään, mistä asioista opiskelijoiden arki koostuu kestävän kehityksen ja kohtuutalouden näkökulmasta. Ensiksi pohdin aineiston analyysin perusteella, miten opiskelijat tiedostavat ilmastonmuutokseen liittyvät haasteet ja miten se näkyy heidän kuluttamisessansa. Toisessa tulosluvun alaluvussa keskityn tarkemmin yhteen kestävään toimeen eli kierrättämiseen ja mitkä asiat vaikuttavat siihen, kierrättääkö haastateltava vai ei. Kolmannessa tulosluvun alaluvussa käsittelen opiskelijoiden reaktioita ympäristökriisiin sekä mitä tunteita se aiheuttaa ja miten lievennetään reaktiosta aiheutunutta tunnetta. Neljännessä eli tulosluvun viimeisessä alaluvussa olen kiinnostunut siitä, millaisena opiskelijat ajattelevat kohtuutalouden mahdollisuudet tulevaisuudessa.

4 KESTÄVYYS OPISKELIJOIDEN ARJEN TEKEMISSÄ JA TUNTEMUKSISSA

Tämän luvun teemat ovat rakentuneet edellisessä kappaleessa esitetyn analyysin mukaisesti muodostaen kestävyiden toimia ja tunteita, joita opiskelijoiden arjessa ilmentyy. Jokaisesta pääteemasta on tehty taulukko, joka esittelee kyseisen teeman muodostumisen aineistosta. Kappaleessa viisi käyn läpi tutkimustulosten ja aikaisemman tutkimuksen välistä keskustelua.

Tässä kappaleessa esiteltävät kestävyiden teemat:

- **Pääteema 1:** Kestävän kuluttamisen kalleus
 - **Alateemat:**
 - Tarve
 - Hinta
 - Mukavuus

- **Pääteema 2:** Kierrättämisen arjen realiteetit
 - **Alateemat:**
 - Tärkeys
 - Helppous
 - Haasteet

- **Pääteema 3:** Reaktiot ympäristökriisiin
 - **Alateemat:**
 - Kokee
 - Ei-koe

- **Pääteema 4:** Kohti kohtuutaloutta?
 - **Alateemat:**
 - Kohtuutalouden ymmärrys

- Tulevaisuuden näkymät
- Kritisointi

4.1 Kestävän kuluttamisen kalleus

Kestävä kuluttaminen määrittynyt aineistossa kalliiksi. Suurin syy kestäättömälle kuluttamiselle on palveluiden ja tuotteiden hinta. Kestävämmät valinnat maksavat enemmän ja siihen ei opiskelijoilla ole aina välttämättä varaa tai totutuista tavoista on hankala irrottautua. Arki on jokapäiväistä toimintaa ja koostuu erilaisista rutiineista. Monet opiskelijat käyvät opintojen lisäksi töissä. Opiskeluiden ja työelämän ympärille rakennetaan tapoja toimia, jotta elämä on mukavaa ja mielekästä. Tavataan kavereita, vietetään aikaa ulkona, ostetaan ruokaa ja muita kulutustuotteita. Ihmisen perustarve on selviytyä arjesta, minkä takia ostaminen ja kuluttaminen on välttämätöntä.

Monien ostopäätöksiensä takana on tarve. Ruokaa täytyy ostaa, jotta pysyy elossa ja toimintakelpoisena. Yhteiskunnan luomien normien takia ihmisillä on tarve ostaa vaatteita esimerkiksi sopeutuakseen uuteen työpaikkaan. Haastatteluiden perusteella opiskelijat haluavat välttää ostamasta ylimääräistä, jotta ei syntyisi hävikkiruokaa tai tavaroita ja vaatteita jäisi nurkkiin pyörimään ja viemään tilaa. Ihmisillä on tarve, mutta on monia mahdollisuuksia, miten sen toteuttaa.

Opiskelijoilla on monesti tiukka budjetti, jonka takia rahalla ja hinnalla on suuri vaikutus ostopäätöksiin. Ruokakaupassa katsotaan kilohintoja ja vaatteita ostetaan pikamuotiliikkeistä tiukan budjetin takia. Pikamuotiin opiskelijoilla liittyy ristiriitaisia ajatuksia, sillä sen vaikutukset sosiaalisesti ja ympäristön kannalta tiedostetaan. Haastatteluista nousi ilmi, että opiskelijat ovat saaneet tietoa lihantuotannon epäeettisyydestä ja terveyshaitoista sosiaalisen median ja uutisten kautta. Punaisen lihan kulutus oli monella vähentynyt melkein automaattisesti, koska maku ei ollut mieluinen ja se on kallista, mutta myös siksi, että sen tuotanto ei ole kaikista eettisintä. Lihantuotannon tavoin tietoa pikamuodin haitoista saadaan paljon uutisista ja sosiaalisesta mediasta. Nähdään kuvia erilaisista jätekasojista ja kaatopaikoista täynnä vaatteita, joita ei ole edes käytetty esim. vaatteiden liikatuotannon tai laadun takia. Tiedon takia boikotoidaan ultrapikamuotiliikkeitä, mutta silti tarpeen tullen omia vaatteita kuitenkin ostetaan jostain pikamuotiliikkeistä. Niin sanotusti valitaan pienin paha kaikista huonoista vaihtoehdoista, mutta ostosta voidaan silti tuntea huonoa omatuntoa ja häpeää.

H3: Kun menin sinne Primarkkiin ostamaan sukkia tuntu tosi pahalta. Ennen pienenä, kun sinne meni oli ihan, että täältäähän voi ostaa ihan kaiken, koska on niin halpaa. Silloin ei osannu ajatella ja ei tuotu ilmi pikamuodin haittoja. Mutta nykyään esim. mulle tulee vähän semmoinen olo, että

kun kipittää niistä Primarkin ovista sisään, että kehtaanko edes mennä. Nyt kun menee sisään sinne niin ajatattelee yök, kuinka paljon näitäkin tuotetaan.

Vaihtoehtona ostaa halvempia vaatteita pikamuotiliikkeiden sijaan, on käydä kirpputoreilla. Pari opiskelijaa mainitsee, että kirpputoreilta ei kuitenkaan löydy sopivia vaatteita. On helpompaa ostaa esimerkiksi pikamuotiliikkeestä vaatteita, koska tietää, mitä siellä on saatavilla.

Tuotteen hinta ei myöskään aina kerro laadusta. Kun puhutaan pikamuodin haitoista, ne liittyvät yleensä tuotteiden valmistusolosuhteisiin ja käytettyihin materiaaleihin. Vaatteiden laatu on toinen asia, joka vaikuttaa ostopäätökseen sillä ihmiset eivät halua hankkia kertakäyttöistä. Halutaan etsiä kestäviä ja ajattomia vaatteita, joita voi pitää monenlaisissa tilanteissa.

H5: Mä ostan aika lailla vaan niinku semmoisia perusvaatteita, mitä pystyy käyttämään esimerkiksi just pihalla ja arjessa ja baarissa, jos sattuu vaikka joskus käymään. Niiden pitää olla semmoisia käytännöllisiä.

Perustarpeita täyttävien ostosten lisäksi ostetaan myös muita asioita, jotka helpottavat elämää. Tällaisia ostopäätöksiä voivat olla esim. töitä tai opiskelua helpottavat tuotteet. Ostetaan arkea helpottavia tuotteita. Etätyön lisääntyttyä opiskelijat ovat panostaneet omaan opiskeluun ja työergonomiaan esim. lisänäytöillä ja näppäimistöllä.

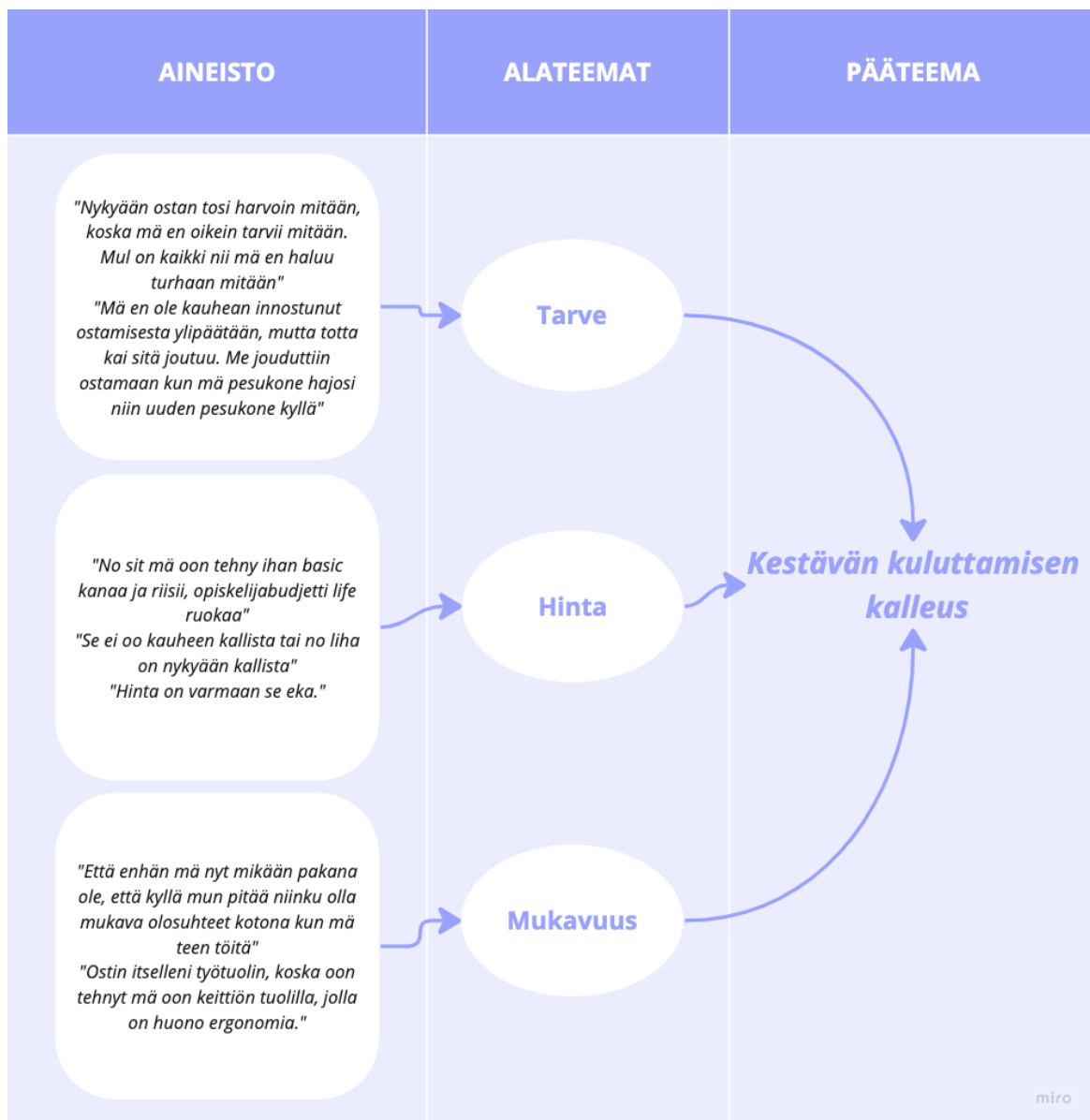
H2: Enhän mä nyt mikään pakana ole, että kyllä mulla pitää olla mukavat olosuhteet, kun tekee töitä.

H4: Ekana tulee mieleen ostoksia, mitä mä tarvitsen tai koen tarvitsevan gradunkirjotusprosessiin. Mä ostin itselleni näytön, koska sitä mulla ei ollut ja sitten mä ostin työtuolin, koska ei oo ollu hyvä työergonomia.

Kotimaisia tuottajia ja yrityksiä pyritään tukemaan omalla kulutuksella. Vaatteita ostaessa halutaan tukea kotimaisia liikkeitä, mutta se ei ole helppoa. Vaatteita halutaan kokeilla kivijalkaliikkeessä,

jotta vaatteet ovat sopivan ja oikean kokoisia. Esimerkiksi Helsingin keskustasta ovat hävinneet monet kivijalkaliikkeet, joiden tilalla on pikamuotia myyviä liikkeitä. Ruokaostoksissa kuitenkin näkyy vahvasti kotimaisuus, sillä halu ostaa lähituottajilta tai kannattaa kotimaisten tuotteiden valmistamista on lisääntynyt.

H6: *Meillä menee paljon perunaa, porkkanaa ja kaurahiutaleita. Perusasioita, joita tuotetaan Suomessa eikä kuskattu ympäri maailmaa tänne.*

Taulukko 1 Ensimmäisen teeman rakentuminen aineistosta

4.2 Kierrättämisen arjen realiteetit

Haastatteluiden perusteella kaikki kokivat kierrättämisen tärkeäksi. Kierrättäminen koettiin tavaksi, jolla voi itse vaikuttaa jätteiden määrään ja määränpäähän. Se on myös helpoin tapa suojella ympäristöä ja kantaa oma kortensa kehoon ympäristötoimissa. Halutaan tehdä se, mikä voidaan, vaikka välillä nousee ajatus oman toiminnan merkityksellisyydestä suuressa mittakaavassa. Kierrättäminen koetaan tärkeäksi myös materiaalien uusiokäyttöä ajatellen. Kierrättämisen tärkeyttä lisää myös tieto siitä, että tietynlaisia materiaaleja tulee kierrättää tietyllä tavalla. Silloin ne voidaan käyttää uudelleen niin, etteivät ne päädy meriin tai muualle luontoon.

H3: Tietyt asiat pitää kierrättää tietyllä tavalla, että ne voidaan hävittää niiden tarpeen mukaisesti tai sillä tavalla millä pitää hävittää. Se on mun mielestä tärkeitä.

H1: Jenkeissä esimerkiksi kaikki roskat heitetään samaan jätteeseen, vaikka kuitenkin monet jutut voidaan uusiokäyttää. Uusiokäytettynä niillä on sitten joku tulevaisuus sen sijaan, että ne päätyy vaan kaikki kaatopaikalle. Koska Suomi on so far ihan hyvä, puhdas ja siisti. Mä haluan ylläpitää sitä.

Haastateltavat kuvailevat kierrättämisen olevan myös yhteiskunnallinen tapa Suomessa. Roskien lajittelusta on muodostunut rutiininomaista. Kierrättäminen koetaan helpoksi, sillä kotona on lapsuudesta saakka lajiteltu roskat eri jätteisiin. Monen vanhemmat ovat olleet tarkkoja kierrättämisestä, joten tarkkuus on siirtynyt lapsuudesta omaan arkeen.

H5: Se on opetettu mulle kotoa asti ja mä oon aina pitänyt siitä kiinni. Äiti on ollut aikanaan siitä todella tarkka.

Pullojen kierrättämistä ei koeta kierrättämisen muodoksi, sillä se koetaan Suomessa itsestään selvyydeksi. Yleisesti kierrättäminen koetaan myös helpoksi, sillä nykyään monet taloyhtiöt tarjoavat monia erilaisia lajitteluastioita eri jätteille. Kierrättämisen helppoutta lisää se, että tietoa saa nopeasti ja helposti googlaamalla. Pakkauksissa on nykyään myös tieto niiden kierrättämisestä oikeaoppisesti.

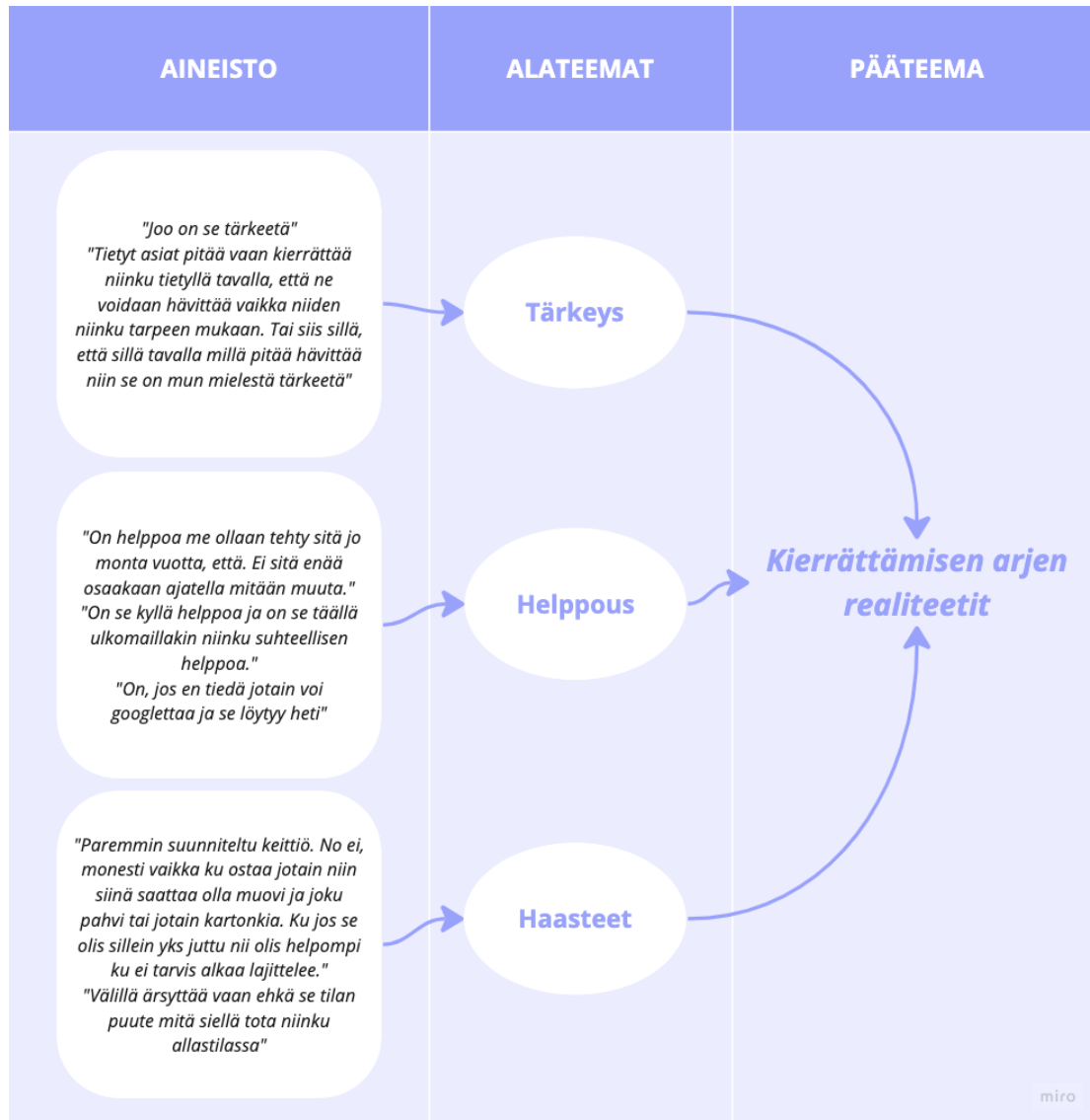
H4: Silloin nuorempana tieto, miten kierrättää ja mitä laittaa minnekin oli vaikeammin saatavilla. Nyt jos joku asia on rikki tai muuten ei käyttökelpoinen pystyy helposti vaan googlaamaan, että tämä asia kierrätys niin saa heti tuloksen, minne se pitää viedä.

Kierrättämiseen voi kuitenkin liittyä haasteita. Tällaisia haasteita voivat olla esimerkiksi tilanpuute, koska kotona ei ole mahdollisuutta tai tilaa kaikille eri lajitteluvaihtoehdoille. Omakotitalon omistajalle kierrättäminen voi olla hankalaa, koska täytyy itse hankkia monilokerojärjestelmä toisin kuin taloyhtiöiden tarjoamat valmiit lajitteluastiat. Ajatellaan, että kierrättämisympäristössä on kehitettävää, koska kierrättämisen merkityksestä on puhuttu jo monien vuosien ajan, mutta tavat miten kierrätetään eivät ole muuttuneet.

Kiireen ja helppouden myötä kierrättäminen saattaa jäädä ja roskat laitetaan sekajätteeseen. Haastateltavat kokevat, että ei ole yhtenäistä käytäntöä siitä, mitkä asiat kuuluvat mihinkin jäteryhmään. Tuotteiden ja ruokien pakkausmateriaalit aiheuttavat kierrättämisessä päänvaivaa, koska pakkauksissa voidaan käyttää monia erilaisia materiaaleja. Pakkausten eri materiaalit tulee erotella ja lajitella eri jätteisiin.

H2: Opin just vasta, että musta muovi ei mene muoviin vaan se pitäisi kierrättää eri tavalla. Metallimeni pitkään sekajätteeseen, mut tuli huono fiilis, koska se on semi raffi setti.

H1: Olis niin paljo helpompi kierrättää, jos pakkauksissa ei olis eri paikkaan lajiteltavia osia. Pitäis silti nähdä enemmän ite vaivaa kierrättämisen eteen.

Taulukko 2 Toisen teeman rakentuminen aineistosta

4.3 Reaktiot ympäristökriisiin

Ilmastoahdistus on nimitys tunteille, joita ilmastokriisi luo. Sosiaalinen media ja uutiset luovat helposti ilmastoahdistusta. Ne kertovat eri uhkakuvista, joita ilmastonmuutos voi aiheuttaa tai on jo aiheuttanut. Kaksi kolmasosaa haastatteluun osallistuneista opiskelijoista kertoi kokevansa jollain tasolla ilmastoahdistusta. Yksi kolmasosa sanoi, että ei koe ilmastoahdistusta. Silti hekin pohtivat ilmastokriisin haasteita, vaikka eivät varsinaisesti koe ahdistusta.

Kun puhutaan ilmastonmuutoksesta, uhkakuvista ja tulevaisuudesta, se aiheuttaa pientä tai vähän suurempaa ahdistusta, häpeää tai epätoivoa. Häpeän tunnetta aiheuttavat esimerkiksi asiat ja teot, joiden negatiiviset vaikutukset ilmastoon on tiedostettu, mutta joita siitä huolimatta tehdään. Tällaisia häpeäntunnetta aiheuttavia tekoja ovat esimerkiksi lentokoneen tai auton käyttö päästöjen takia. Epäekologisten vaihtoehtojen valintaan voivat vaikuttaa riittämättömät resurssit tai motivaation puute. Tämä voi synnyttää epäuskoa ihmisten toimiin ympäristöasioiden edistämiseksi. Nykymaailmassa ihmisillä on paljon haasteita omassa elämässään ja pyritään vain selviytymään arjesta, joten ilmastoon liittyvät asiat eivät kiinnosta.

H2: Miks ihmiset on niin perseestä? Miks me ollaan tällaisia?

H5: Kun näkee muiden ig stooreissa tai uutisissa asioita ilmastosta, tulee paha mieli tai omatunto tai sellainen ahdistus.

Ajatellaan, että uhkakuvia on hyvä tuoda ilmi, jotta saadaan ihmiset heräämään ympäristökriisin realiteetteihin. Ilmastonmuutos on laaja kokonaisuus, joka koskee ihmisiä monilla eri tasoilla. Jotta asiat saadaan ihmisten tietoisuuteen, täytyy uutisoinnissa käyttää uhkakuvia maailman tuhoutumisesta ja asioista, joita ei enää tulevaisuudessa ole, jos jatkamme yhteiskuntana nykyisillä toimilla. Haastatteluiden perusteella erityisesti dokumentit pikamuodista ovat jättäneet jäljen ylikuluttamisen haittapuolista. Niissä erityisesti mieleen ovat jääneet huonot työolot sekä jätteiden määrä. Tämän myötä kaikista pahimpia pikamuotiryhmiä kuten Shein ja Temu vältetään.

Uhkakuvat ja ahdistus ajavat pohtimaan omia valintoja aiheuttaen tunteen, että itse voisi tehdä asioita paremmin. Näin ollen ilmastoahdistus ilmenee myös toimina, joilla pyritään lieventämään

ahdistuksen tunnetta. Esimerkiksi julkisen liikenteen käyttö tai kävely vähentävät autoilua sekä suositaan junia lentämisen sijaan. Yksi ilmastoahdistusta lieventävä toimi on oman tiedon ja ymmärryksen lisääminen aiheesta. Pyritään selvittämään ja ymmärtämään esimerkiksi sosiaalisen median kautta, miksi ihmiset ostavat paljon pikamuotia. Haastateltujen mielestä suurin syy pikamuodin kulluttamiselle on raha, mutta ostopäätöstä ohjaa myös tarve. Haastateltavien huomioiden mukaan pikamuotiin käytetyn rahan sijasta voisi ostaa laadukkaampia ja ekologisemmin tuotettuja vaatteita, mutta silloin tuotteita voisi ostaa vähemmän.

Nykypäivänä ihmiset pyrkivät yhä enemmän perehtymään ruoka- ja tekstiilituotantoon, jotta voisivat valita ilmastoystävällisemmän vaihtoehdon. Halutaan oppia lisää ilmastoon liittyvistä aiheista ja ymmärtää, mitkä ovat oikeat toimintatavat tulevaisuuden turvaamiseksi. Esteeksi näille toimille nousee kuitenkin se, että tieto tuotannosta ei ole tarpeeksi läpinäkyvää, jotta sen perusteella voisi tehdä päätöksiä. Täytyy pohtia sitä, mistä näkökulmasta asioita lähestyy. Kysymys on siitä, painottaako päätöksessään esimerkiksi työntekijöiden oikeuksia, eläinten hyvinvointia vai luontoa. Lopulta pitää vain tehdä päätös, jotta ei lamaannu kokonaan.

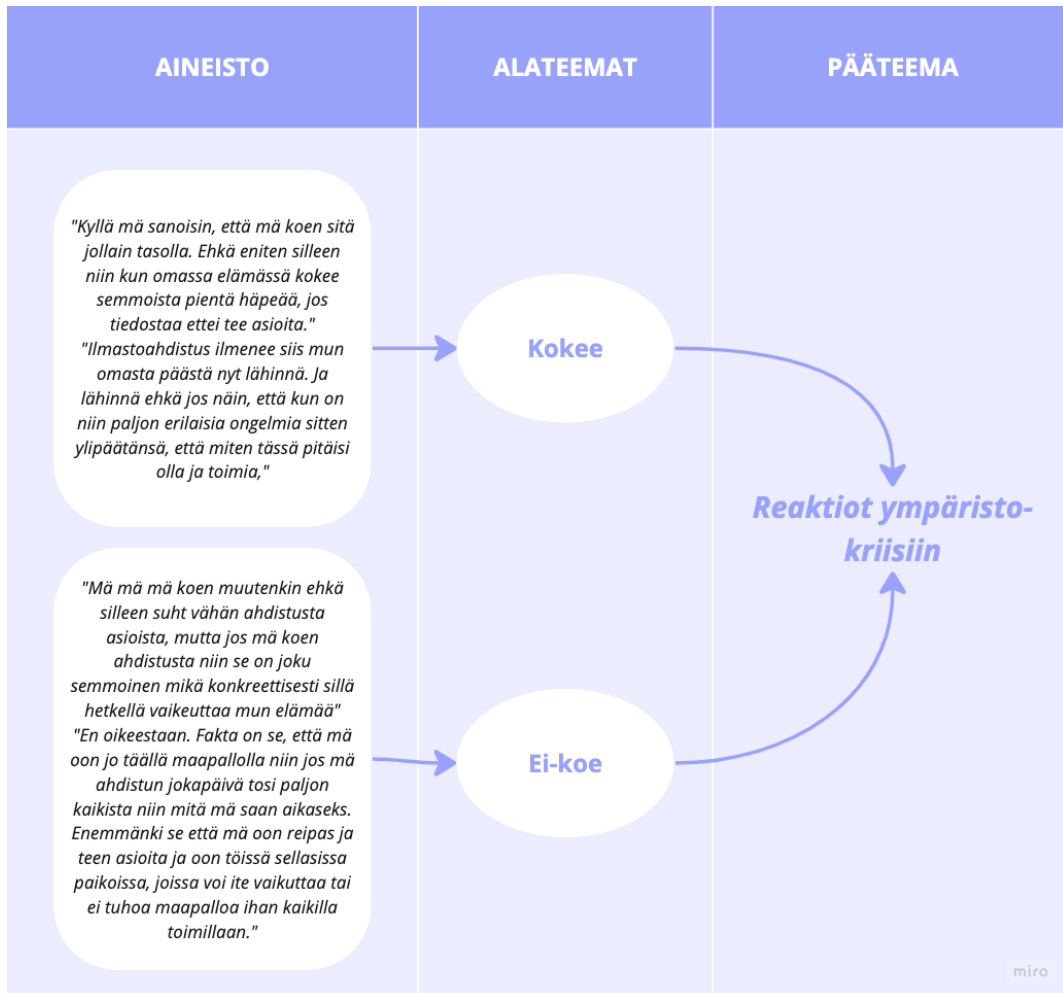
H6: Vaikea lopulta saada tietoa, mistä asiat koostuu ja ketä kaikkia on lopulta riistetty jossain päin maapalloa, että asia on saatu valmiiksi.

Vaikka suurin osa haastatelluista kokee ilmastoahdistusta jollain tasolla, se ei kuitenkaan ole kokoaikaista. Syytä ilmastoahdistuksen kokemattomuudelle on usko globaalin kestävyuden saavuttamiseen. Täytyy pysyä toimintakykyisenä ja tehdä asioita vaikuttaakseen omilla teoillaan maailmaan ja sen tulevaisuuteen. Ilmastoahdistus helposti lamaannuttaa ja siihen ei ole varaa, jos haluamme hidastaa ilmastonmuutosta.

H1: Aionko ahdistua? En välttämättä. Kaikkien pitää tehdä oma osansa.

Ilmastoahdistusta ei koeta, koska ajatellaan, että se ei konkreettisesti vaikuta omaan elämään. Tiedostetaan ilmastonmuutoksen vakavuus, mutta ei ahdistuta ennen kuin omassa arjessa tai ympäristössä tapahtuu jotain. Vaikka haastateltava ei nimellisesti koe ilmastoahdistusta, hän kertoo pohtivansa aina välillä ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia. Asiaa tulee pohdittua erityisesti silloin, kun

aiheesta tulee vastaan uutisia. Pohdinta ilmastosta ja sen haasteista unohtuvat kuitenkin lopulta ja sen seurauksena ilmastoahdistus ei ole osa arkea. Kyseessä on melkein kehä, jossa liikutaan ilmastoahdistuksen ei-kokemisen ja kokemisen välillä.

Taulukko 3 Kolmannen teeman rakentuminen aineistosta

4.4 Kohti kohtuutaloutta?

Opiskelijat tutustuivat kurssilla kohtuutalouden käsitteeseen. Aikaisemmillä kursseilla ja muualla on tullut esiin muita talouden malleja, mutta kohtuutalous oli kaikille käsitteenä uusi. Kurssilla tehtiin organisaatiotyö, jossa oli tarkoituksena kehittää jonkin yrityksen toimintaa kohtuutalouden malliin sopivaksi. Tarkoituksena oli valita yritys, joka on tarpeellinen ja sopii kohtuutalouden malliin. Aluksi tehtävä tuntui haastavalta lähteä toteuttamaan, koska tottumukset ohjaavat ajattelua.

H5: Alun perin ajateltiin, että kohtuutalouden ajattelu olisi ollut helppoa. Se osoittautui aika hankalaksi.

H6: Aluksi oli vaikea saada kiinni, mitä pitäisi tehdä ja pohtia.

Kaikkien haastatteluun osallistuneiden työt koskivat ravintolayrityksiä Rovaniemellä. Ravintolaliiketoiminta oli kaikille helpoin valinta, koska 1) kaikki tarvitsevat ruokaa ja 2) kyseistä ravintolasta tai liiketoiminnasta oli tuntemusta. Organisaatiotöissä lähestyttiin aihetta ja lopputulosta yhteisöllisistä näkökulmista. Pohdittiin, mitä voi tehdä asiakkaiden kanssa yhdessä, miten työntekijät otetaan huomioon sekä miten paikalliset, kuten opiskelijat saadaan osaksi toimintaa. Lisäksi ruuan osalta painotettiin kasvisruokien lisäämistä ruokalistaan sekä paikallisten tuottajien aineksien hyödyntämistä sen sijaan, että ne lennätetään toiselta puolelta maailmaa. Näin voidaan osallistaa yhteisöjä paikallisesti Rovaniemellä.

Kaikkien muutoksien ei tarvitse tapahtua heti ja samanaikaisesti. Jos aletaan toteuttamaan kohtuutalouden tyylistä strategiaa, ei ole mahdollista tehdä kaikkia muutoksia nopeasti. Lähdetään vähitellen levittämään tietoutta ja viemään asioita kohtuutalouden suuntaan. Tulisi levittää tietoa esimerkiksi siitä, mistä ihmiset saavat toimeentuloa, koska kaikki totutut tavat muuttuvat ja murenevat. Tarkoituksena olisi rakentaa määräpää, johon kaikki haluavat. Aineistossa korostuu, kuinka kohtuutaloudesta tulisi yleisesti keskustella enemmän. Aihetta täytyisi saada enemmän yleiseen tietouteen ja tämän myötä ihmiset kiinnostumaan siitä. Kohtuutaloudesta tulisi kuitenkin puhua eri termein, jotta ihmiset kokisivat sen houkuttavampana ja ymmärrettäisiin, että sen tarkoituksena ei ole huonontaa elämänlaatua.

H4: Se vaatii sitä, että aiheesta puhutaan. Ei välttämättä niinku suoraan sen nimellä, koska se ehkä saa aikaa sitten niin ison vastareaktion.

Yhdellä haastateltavista oli hieman suurempi ymmärrys kohtuutaloudesta, koska hän pystyi mainitsemaan suoraan, miten tulevaisuuden yhteiskunnassa kohtuutalous näyttäytyisi. Hän mainitsi lähituottajien ja -yritysten tukemisen sekä vapaa-ajan tärkeyden. Haastateltavan mukaan työviikko olisi vain neljä päivää. Kohtuutalouslyhteiskunta vaatii myös sen, että yksilöiden lisäksi suuret yritykset muuttavat toimintaansa ja ajatusmallit eivät painotu tuottamiseen ja suorittamiseen. Muuten kohtuutalouden tulevaisuudesta ei osattu mainita kuin kohtuutalouden tiedon levittäminen houkuttelevaksi ja halutuksi.

Kaikilta haastatelluilta kysyttiin, näkeekö hän kohtuutalouden mahdollisesti osana tulevaisuuden yhteiskuntaa. Vastaukset kysymykseen olivat ristiriitaisia, sillä moni toivoo sen olevan tulevaisuuttamme, mutta monta asiaa pitää ratkaista ennen kuin ollaan niin pitkällä, että meillä on kohtuutalouteen perustuva yhteiskunta.

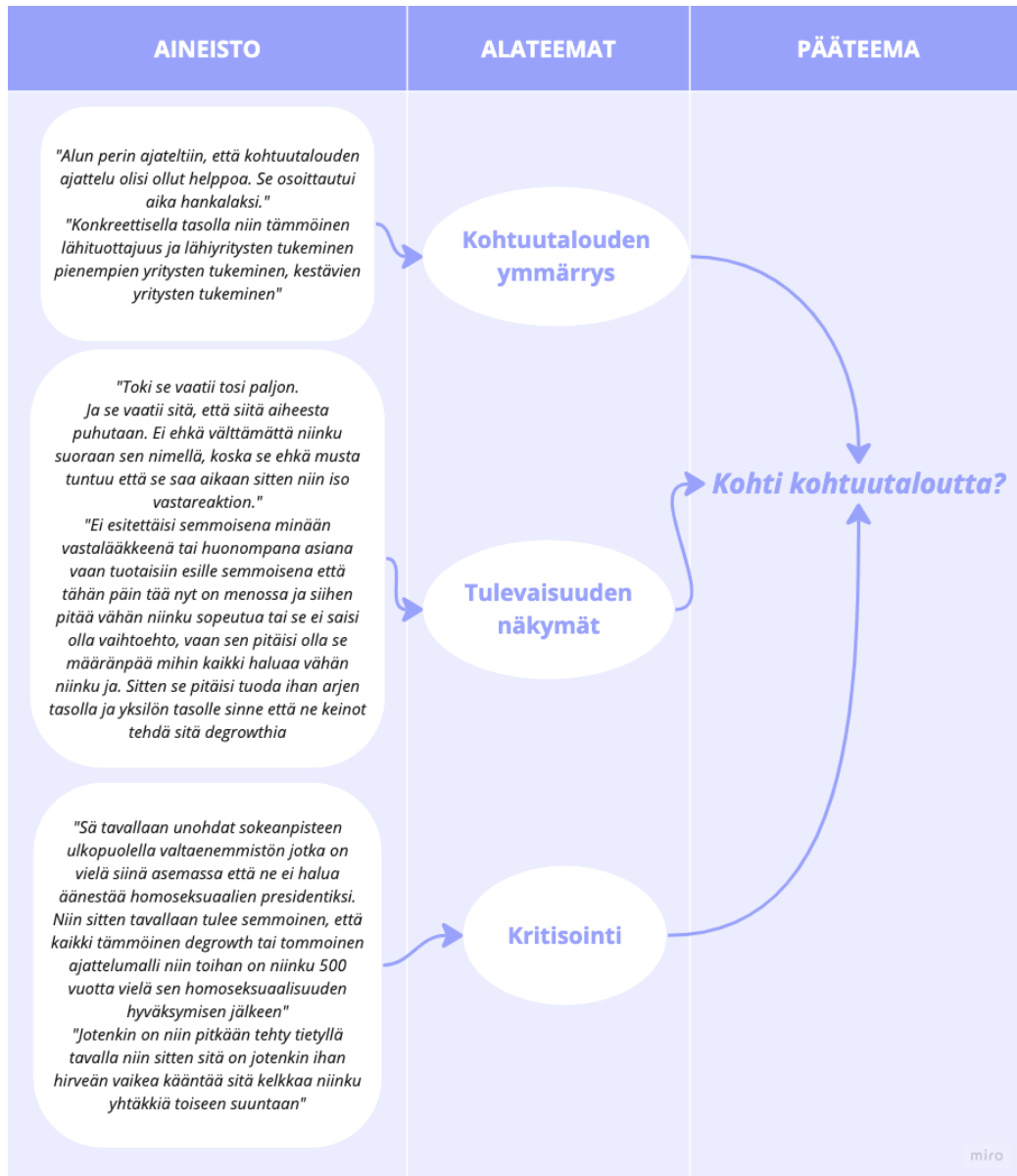
H5: Aina kun mä luin niitä juttua olin, että olispa tää nykypäivää.

Aluksi kohtuutalous aiheena tuntui jopa utopistiselta, koska ajatellaan nykyisen taloudenmallin olevan kaukana kohtuutaloudesta. Tämän vuoksi oli hankala ajatella kohtuutalouden strategiaa ja ajattelumaailmaa mahdollisena. Kurssityön tekeminen kuitenkin auttoi ymmärtämään paremmin, mitä kohtuutalous on ja miten sitä voidaan mahdollistaa.

Vaikka kohtuutalous saa kannatusta opiskelijoilta, he kokevat siihen liittyvän vaikeasti ratkaistavia haasteita. Kohtuutalous nähdään mahdolliseksi toteuttaa pienessä mittakaavassa. Tämä vaatisi sen, että Suomessa alettaisiin tukemaan yrityksiä, jotka ajavat kohtuutalouden mallia. Haastateltavia kuitenkin pohdituttaa se, miten yritystoiminta voi jatkua, jos yritykset eivät enää tee tulosta. Tämän myötä on hankalaa nähdä yritystoiminnan sopivan kohtuutalouteen.

Isoon mittakaavaan siirtyminen vaatii aikaa ja ihmisten kiinnostumista kohtuutalouden mallista. Maailman suuret johtajat painottavat valinnoissaan kohtuuajattelun sijaan talouskasvua ja taloutta. Haastattelussa tuotiin ilmi, miten isot rahastot vaikuttavat Yhdysvaltojen talouteen ja heidän taloutensa taas muuhun maailmaan. Ihmiset ovat haluttomia tekemään talouden suhteen konkreettisia muutoksia, jotta oltaisiin vastuullisia tai kestäviä. Asiat on pitkään tehty tietyllä tavalla, joten suunnan muuttaminen on vaikeaa.

H2: Mietitään miten pitkään ilmastonmuutoksesta on puhuttu, että pitää tehdä jotain, mutta päättäjiä ei kiinnosta tai voi kiinnostaa. Kukaan ei oikeesti tee mitään konkreettista sen eteen.

Taulukko 4 Neljännen teeman rakentuminen aineistosta

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksen viimeisessä luvussa kokoan yhteen opiskelijoiden arjesta nousseita tekemisiä ja tunteita peilaten niitä aikaisempaan tutkimukseen. Tämän luvun rakenteen olen muodostanut tutkimuskysymysten perusteella siten, miten tulokset ja analyysi vastaavat niihin. Luvun lopussa esitän mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

5.1 Tiedon ja toimien välinen kuilu

Tässä alaluvussa käsitelen tämän tutkimuksen tutkimustuloksia siten, miten ne vastaavat päätutkimuskysymykseen. Päätutkimuskysymys tässä tutkielmassa on: *miten kestävä kehitys ilmenee Lapin yliopiston johtamisen opiskelijoiden arjessa?*

Kestävyys ilmenee opiskelijoiden arjessa joinakin toimina, mutta enimmäkseen ajatusten ja pohdintojen kautta. Tietoisuutta on ja ymmärretään, kuinka kompleksisia haasteita ympäristökriisi pitää sisällään. Tämä näkyy siinä, miten opiskelijat kiinnittävät huomiota ympärillä tapahtuviin asioihin ja niitä pohditaan arjen tasolla. Silti toimet uupuvat ja jatketaan omien rutiinien muodostamaa helppoa ja mukavaa tapaa elää. Käyttäytymistä ja kulutustottumuksia on hankala muuttaa. Kuten Tolppasen ym. (2022) tutkimuksessa todetaan, tarvitaan lisää tietoa siitä, miten yksilöt voivat vaikuttaa ilmastonmuutokseen. Tarvitaan enemmän tietoa siitä, miten omat valinnat vaikuttavat ja mitä niistä seuraa, jotta saadaan aikaan muutosta. Muutosta tulee tehdä vähän kerrallaan, jotta sitä ei koeta liian suureksi kerralla ja mahdottomaksi. Aluksi opiskelijoista koko kohtuutalous tuntui utopistiselta, mutta vähitellen siihen tutustuessaan he kiinnostuivat siitä enemmän ja halusivat tukea kohtuutalousmallia.

Puheesta ilmenee, että opiskelijat kokevat tekevänsä omassa arjessaan sen, minkä ilmaston vuoksi kokevat mahdolliseksi, vaikka vielä parantamisen varaa on. Voi olla, että todellisuudessa syy tähän on se, että ei tiedetä esimerkiksi ruokavalion vaikutusta hiilijalanjälkeen. Informaatio voi olla epäselkeää siitä, mitä oikeasti kannattaa tehdä ja millaisia vaikutuksia omilla valinnoilla on. Mutta kun laitetaan miljoonien ihmisten kuluttamisen kautta aiheutuvat päästöt ja hiilijalanjäljet yhteen, on heidän valinnoillaan merkitystä. Ristiriitaisuutta aiheuttaa se, että tietoisuutta on kuitenkin jo aika paljon, joten ei ole pelkästään kyse tiedostamattomuudesta eri toimien suhteen. Mukavuus ja helppous

omissa rutiineissa menee helposti muiden asioiden edelle, koska ei ole resursseja muuttaa omia tottumuksia.

Tämän tutkimukset tulokset tukevat varsinkin niitä aikaisempia tutkimuksia, jotka liittyvät kestävä kehityksen ilmentymiseen opiskelijoiden elämässä. Koulutuksen merkitys korostuu ja ristiriita toimien ja tietoisuuden välillä on huomattavissa. Kuitenkin tämä tutkimus tuo uutta keskusteluun esittämällä, että kestävä kehityksen lisäksi on muitakin vaihtoehtoisia tapoja ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitsemiseksi kuten kohtuutalous. Kohtuutalous on yksi vaihtoehtoinen tapa kestävä kehityksen sijasta käsitellä eri haasteita niin sosiaalisesti kuin myös ympäristön kannalta. Tulosten perusteella kohtuutalouden toimista ja tarkoituksesta tulisi lisätä opetusta kestävä kehityksen seuraksi, jotta tietoisuutta saadaan lisättyä yhteiskunnassa.

Tutkimuksen tulosten perusteella kaikkien kansalaisten pitäisi oppia ympäristöongelmista ja ilmasto-kriisistä. Tähän voisi olla ratkaisuna lisätä perusopetukseen laajaa ympäristökoulutusta ei pelkästään siitä, miten ilmasto lämpenee tai miten hiilidioksidipäästöjä kertyy. Tulisi kertoa, miten kaikki sosiaaliset ongelmat ovat liitoksissa ilmastonmuutokseen ja sitä aiheuttaviin tekijöihin. Jos luodaan perusymmärrystä kaikille, toivottavasti yhä useampi olisi kiinnostunut ilmastonmuutoksen hillitsemisestä. Pitäisi selkeästi tuoda ilmi esimerkein, millaisia päästöjä esimerkiksi tietyt yleiset kulutustottumukset aiheuttavat ja millaisin keinoin niitä voisi vähentää tai muuttaa. Tämän lisäksi opetukseen voisi lisätä opetusta kohtuutaloudesta ja sen eri toimenpiteistä, kuinka ne pyrkivät vähentämään ilmastonmuutoksen ja luontokadon aiheuttamia haasteita niin sosiaalisesti kuin myös ympäristön kannalta.

Keskeinen osa tätä tutkimusta on kestävyuden viitekehys. Ilmastonmuutos kaipaa ihmisiltä kestävä kehityksen mukaisia toimia. Näin ollen opiskelijoiden arkisilla toimilla on merkitystä ilmaston lämpenemisen hillitsemisessä. Aikaisemmat tutkimukset opiskelijoiden kestävä kehityksen edistämisestä kertovat, että opiskelijoilla on tietoisuutta siitä, miten laajasti ilmastonmuutos vaikuttaa yhteiskunnassa, mutta toimet eivät vielä vastaa tietoisuuden tasoa (Tolppanen ym., 2022). Tuloksissa esitetyt pääteemat muodostuvat pitkälti sen perusteella, miten arkirutiineiksi kutsutut toiminnot ilmentävät kestävyuden ja kestävä kehityksen tavoitteita. YK:n kestävä kehityksen tavoitteita on monta, joista kohdat 12 ja 13 soveltuvat opiskelijoiden arkeen liittyviin toimiin, sillä niiden tarkoituksena on varmistaa ilmastotoimet ja kestävä kulutus (The Global Goals, 1, 2). Opiskelijoiden arjessa kestävyys

tai kestävämmästä ruuan ja vaatteiden ostamisen sekä jätteiden lajittelun kautta. Kestävien toimien takana on vahva tietoisuus, joka ei välttämättä tule kaikissa tilanteissa huomioiduksi. Monesti rutiinit ja niiden helppous vie mukanaan.

Ruuan ja vaatteiden ostaminen sekä jätteiden lajittelu ovat niitä toimia, joiden kautta opiskelijat pyrkivät osaltaan toimimaan niin hyvin kuin se on heille omien arvojen ja resurssien puolesta mahdollista. Puheesta nousee ilmi, että kuluttamista ohjaa tarve, omat resurssit, mukavuus ja tärkeys.

Tuloksien ensimmäisessä teemassa tarve arjessa ilmentyy tietoisena kuluttamisena, kun ei haluta ostaa mitään ylimääräistä ruuan tai vaatteiden suhteen. Ruokaa on pakko ostaa ja tarvitaan uusia vaatteita, kun vanhat menevät rikki tai eivät ole enää sopivia. Tällöin ostetaan vain tarpeellisia tuotteita ja tämä voi vähentää yleistä kulutuksen tasoa. Suomalaisten elämäntyyli kaipaa Salosen ym. (2018) tutkimuksen mukaan kuluttamisen vähentämistä. Hirvilampi (2022) kertoo myös, kuinka suomalaisten hiilijalanjälki ylittää kansainvälisen ilmastopimuksen mukaiset tavoitteet. Kulutustottumuksiin on näin ollen hyvä saada muutosta, sillä ylimääräinen tuotanto aiheuttaa paljon päästöjä. Opiskelijat pohtivat myös omaa kuluttamistaan, kuinka se on muuttunut melkein pelkästään tarpeellisten asioiden ostamiseen. Enää ei käydä esimerkiksi vain kiertelemässä kaupoilla, vaan mennään hankkimaan jotain tiettyä, mitä tarvitaan.

Aikaisemman tutkimuksen mukaan hiilidioksidipäästöjen alentamiseksi tulisi ostaessa suosia käytettyjä tuotteita (Salonen ym., 2018; Global Goals 1, 2). Esimerkiksi voi ostaa vaatteet käytettynä uusien sijasta. Haastatteluissa opiskelijat eivät mainitse tekevänsä tätä. Muutama kertoo yrittävänsä aina välillä käydä kirpputoreilla etsimässä vaatteita, mutta he kokevat, että sieltä ei löydy itselle sopivia vaatteita. Ostamalla käytettyjä vaatteita saataisiin vanhat tuotteet kiertämään niin, että ne eivät päädy vain kaatopaikoille ja samalla vähennettyä tekstiilituotannon aiheuttamia päästöjä. SDG:n kohta 12 kehottaa ihmisiä ostamaan käytettyjä vaatteita. Näin ollen opiskelijoiden toimissa olisi vielä parannettavaa, jotta heidän kulutuksesta aiheutuneita päästöjä saataisiin alennettua.

Kierrättäminen on Salonen ym. (2018) mukaan merkki kestävästä elintavasta Suomessa. Haastateltavista kaikki paitsi yksi kierrättivät melko tarkasti omat jätteensä. Tämä on selkeä merkki opiskelijoiden kestävästä toimesta arjessa. Opiskelijoiden puheen mukaan kierrättäminen on tärkeää ja helppoa.

Tärkeyden tunnistaminen ja kierrättämisen koettu vaikutusmahdollisuus ilmastonmuutokseen ovat merkkejä opiskelijoiden tietoisuudesta siitä, mitä voi tehdä itse ja miten voi vaikuttaa. Tärkeys kierrättämistä kohtaan on merkki siitä, miten kestävyys ilmentyy arvoissa. Myös tieto siitä, miten erilaisia materiaaleja tulisi kierrättää uusiokäyttämielessä koetaan opiskelijoiden puheessa tärkeäksi. Tällöin voidaan käyttää uudelleen tiettyjä materiaaleja eikä niiden tilalle tarvitse valmistaa uutta, joten se vähentää päästöjen syntymistä, kun ei luoda uutta. Harmillisesti hävikkiruua ei kukaan sanonut juuri mitään. Hävikkiruuan vähentämisellä on suuri merkitys ilmastonmuutoksen hillitsemisessä (Salonen ym., 2018). Hävikkiruuan syntymistä opiskelijat kuitenkin välttelevät ostamalla vain tarpeeseen ruokaa. Toinen mikä vähentäisi suuresti opiskelijoiden hiilijalanjälkeä on kasvis- tai vegaaniruokavalio (Salonen, 2018). Monet kertoivat vähitellen lopettaneen punaisen lihan ostamisen, koska halvin vaihtoehto ei ole kaikista mieluisin tai lihan terveysvaikutusten vuoksi. Ruokavaliolla on suuri merkitys ihmisten hiilijalanjälkeen. Positiivista ruuan ostamisessa on kotimaisuuden ja paikallisuuden huomioon ottaminen. Sillä tavalla saadaan pidettyä tulot paikallisesti ja näin ollen tuettua paikallisia yrittäjiä. Samalla hiilijalanjälki pienenee, kun ei valita niitä tuotteita, jonka tuomiseen on kuluttettu paljon luonnonvaroja.

Kestävä kehitys painottaa paljolti hiilidioksidipäästöjen vähentämistä ja sen tärkeyttä. Koko ajan lisääntyvät päästöt kiihdyttävät ilmaston lämpenemistä ja samanaikaisesti ilmaston lämpeneminen lisää köyhyyttä ja sään ääriolosuhteita (IPCC, 2023). Vaikka opiskelijat ovat tietoisia omien toimien ja ilmastonmuutoksen hillitsemisen tärkeydestä, heidän puheissansa korostuu oma mukavuus ja asioiden tekemisen helppous. Vaikka tarve on suurimmaksi osaksi ostopäätösten taustalla, opiskelijat ostavat tuotteita helpottaakseen omaa arkea. Salonen ym. (2018) tutkimus tukee tätä huomiota, sillä siinä kerrotaan, kuinka kulutuksessa sujuvuus ja mukavuus menevät vielä edelle. Esimerkiksi kierrättäminen on opiskelijoille tärkeää, mutta helppous menee silti sen edelle välillä.

Kestävyyteen liittyy myös liikkuminen. Kestävän kehityksen mukaan tulisi välttää autolla matkustamista ja suosia sen sijaan julkista liikennettä (Salonen ym., 2018). Tämä ilmenee jossain määrin opiskelijoiden toimissa. Arjessa suositaan kävelyä tapana liikkua paikasta toiseen sen ollessa mahdollista ja pitkien matkojen kohdalla suositaan junaa lentämisen sijasta.

Aineiston perusteella ajatuksien ja toimien taustalla vaikuttaa tietoisuus sosiaalisen median ja uutisten kautta sekä erilaiset tunteet kuten koettu mukavuus, vaikeus, helppous, häpeä ja toivo. Tieto tämän

tutkimuksen aineiston perusteella voi luoda erilaisia tunteita ja nämä tunteet voivat lamaannuttaa tai saada liikkeelle.

Vaikka opiskelijat välillä ostavat pikamuotia, tietoisuus pikamuodin haittapuolista sosiaalisesti ja ympäristön kannalta on hyvin tiedossa. Sosiaalisella medially on suuri vaikutus siihen, että halutaan minimoida haittojen määrää. Ostetaan vähemmän ja ei osteta kaikista haitallisinta, mitä markkinoilla on saatavilla. Aikaisemmissa tutkimuksissa on huomattu, että sosiaalisella medially on vaikutusta kuluttajien ostopäätöksiin (Vladimirova ym., 2024.) Näin ollen opiskelijat haluavat sosiaalisen median vaikutuksen takia tehdä kestävämpiä valintoja arjessa sekä vähentää haitallisia seurauksia siitä, mitä asioiden ostamisesta syntyy. Opiskelijoiden puheesta voidaan myös huomata, kuinka asenteet pikamuotia kohtaan ovat vähitellen muuttumassa. Dal Gobbo (2022) tutkimuksessa tuodaan ilmi, kuinka yksilön on hankalaa toimia kokonaan kestävästi, sillä nykyisessä yhteiskunnassa ja kapitalistisessa talouden mallissa yksilöillä ei ole resursseja tehdä vaadittavia muutoksia arjen tasolla. Tämä näkyy myös opiskelijoiden toimissa, sillä käytettävissä oleva raha ja palvelun tai tuotteen hinta vaikuttavat ostopäätöksiin takana, vaikka tiedetään omien valintojen huono vaikutus. Valitettavasti kestävämmät vaihtoehdot maksavat yleensä enemmän.

Opiskelijat kertovat välillä kokevansa, että omilla toimilla ei tunnu olevan merkitystä suuressa mitakaavassa. Tulee kuitenkin huomioida, että aikaisemman tutkimuksen mukaan suomalaisilla on suuri hiilijalanjälki siihen verrattuna, mitä sen tulisi olla (Hirvilampi ym., 2022; Salonen ym., 2018). Näin ollen kotitalouksien ja yksilöiden jokapäiväisillä valinnoilla on merkitystä. Omilla valinnoillaan voi vähentää päästöjen määrää ja yrittää hillitä ilmaston lämpenemistä. Opiskelijat eivät vielä ymmärrä omien toimien vaikutusta hiilijalanjäljen määrään ja mitä määrä voi merkitä. Yksilöiden toimien lisäksi tarvitaan myös rakenteellista muutosta yhteiskunnassa, jotta kestävä kehityksen tavoitteet voidaan saavuttaa. Hiilijalanjäljen merkityksen ymmärtämisen lisäämistä tarvitaan, koska osa haastateltavista kokee jo elävänsä niin ympäristöystävällistä elämää kuin mahdollista. Kuten aikaisemmassa luvussa on huomattu, opiskelijoiden kestävässä toimissa voitaisiin tehdä vielä hiukan paremmin esimerkiksi ruokavalion suhteen.

Stanes ym. (2015) tutkimuksessa selviää, että pessimismi omasta mahdollisuudesta vaikuttaa ympäristöongelmiin voi vähentää ympäristöhuolen muuttumista toiminnaksi. Opiskelijat olivat tehneet itse saman huomion. Monesti ilmastonmuutokseen liittyvistä aiheista uutisoidaan kärkkäästi, minkä

tarkoituksena on luoda jonkinlainen tunne ja reaktio lukijalle. Se saa opiskelijat ajattelemaan niitä omia ja yhteiskunnan toimia, joita tehdään tai ei tehdä. Tämä seurauksena opiskelijat voivat kokea ahdistusta, häpeää tai epätoivoa. Aikaisemmassa tutkimuksessa on selvitetty, että jonkin asteinen huoli on tärkeää ympäristökäyttäytymisen muuttamisessa, mutta toivon puute voi johtaa sitoutumattomuuteen (Stanes ym, 2015). Opiskelijoiden puheesta ilmenee, että he tunnistavat itsestään tämän seurauksen tilanteissa, jossa on uutiset tai sosiaalinen media luo epätoivoa ja se saa opiskelijat hetkellisesti lamaan. Lamaantuminen ei kestä pitkään, koska arki jatkuu ja koetaan, että lamaan-tuminen ei auta ketään, ei itseä eikä maapalloa.

Tutkimustulosten alakappaleessa kolme käsitellään ilmastoahdistusta. Hirvilampi ym. (2022) tutkimuksen tuloksissa selviää, että ilmastoahdistusta kokevat nuoret ovat muuttaneet kulutustottumuksiin ja olleet aktiivisia ilmastoasioissa. Tämän tutkimuksen opiskelijat, jotka kokivat ilmastoahdistusta pyrkivät enimmäkseen lievittämään omaa tunnettaan etsimällä lisää tietoa, kuinka toimia ja millä perusteilla tehdä valintoja, jotta ne olisivat mahdollisimman ilmastoystävällisiä. Tiedon merkitys ja saatavuus korostuvat, koska tässäkin kohtaa sen avulla opiskelijat pyrkivät toimimaan paremmin. Tunteena ahdistus voi olla ei-haluttu ja epämiellyttävä, mutta samanaikaisesti se voi saada aikaan tarvittavaa muutosta saaden yksilöistä aktiivisia toimijoita. Morikawan (2020) kurssipilotissa koettiin, että tunteiden purkaminen ja käsitteleminen kuten tunteista puhuminen on paras tapa lievittää ilmastonahdistuksen tunnetta. Kukaan tämän tutkimuksen haastateltavista, jotka kokivat ilmastoahdistusta, ei kertonut yrittävänsä lieventää tunnetta siitä puhumalla tai muulla tavalla purkamalla.

Toisaalta osa opiskelijoista kertoo, että syy ilmastoahdistuksen ei-kokemiselle on toivo siitä, että pystytään tekemään muutoksia ilmastoon ja ympäristöön vuoksi. Stanes ym. (2018) mainitsee, että toivon puute voi johtaa sitoutumattomuuteen. Tässä tutkimuksessa en pysty määrittämään, sitoutuvatko toivoa kokevat henkilöt enemmän kestävästä kehityksestä tukeviin toimiin. Tämä johtuu siitä, että toivoa ja toimia ei voida suoraan aineiston perusteella tarkastella. Tätä voisi tutkia määrällisesti kvantitatiivisin menetelmin tai keskittyen tarkemmin toivon ja toimien väliseen yhteyteen.

Puolet ajasta YK:n luoman Agenda 2030 kestävä kehityksen saavuttamiseksi on nyt käytetty. Silti ilmasto jatkaa lämpenemistä siten, että olemme tilanteessa, missä emme voi enää muuttaa tai estää haitallisten asioiden tapahtumista, mutta voimme vähentää niiden vaikutusta (IPCC, 2023). Kuten on jo aiemmissa kohdissa käsitelty, opiskelijoilla on paljon ymmärrystä ja tietoutta ilmastomuutoksesta

ja sen haitoista. Tiedon ja toimien välillä on kuitenkin kuilu. Toimia ei saada tietoisuuden tasolle, vaikka tunnetaan epätoivoa, ahdistusta sekä myös toivoa tulevaisuudesta. Kestävälle kehitykselle on syntynyt vaihtoehtoisia malleja, joiden tarkoitus on saavuttaa melkein sama lopputulos. Tästä esimerkki on kohtuutus.

Tuloksien viimeinen eli neljäs alaluku käsittelee opiskelijoiden käsitystä kohtuutaloudesta ja sen tulevaisuuden mahdollisuuksista ja kompastuskivistä. Kohtuutus oli käsitteenä kaikille opiskelijoille uusi ja se tuntui aluksi jopa utopistiselta tai haastavalta ajatukselta. Reaktio kohtuutalouteen auttaa kertomaan, kuinka vahvasti talouskasvu ja kuluttaminen ovat läsnä arvoissamme. Hickel (2019) mukaan on hyvä, jos kohtuutalouteen suhtaudutaan aluksi vähän kyseenalaistaen. Se pakottaa ajattelemaan ja pohtimaan nykyisiä yhteiskunnan arvoja (Hickel, 2019). Näin ollen Hickel sai mitä halusi eli sai opiskelijoilta reaktion. Ei ole helppoa muuttaa ajatus- ja arvomaailmaa, joka on muovautunut viimeisten vuosien aikana. Kohtuutus vaatii suuria muutoksia kulutustottumuksiin ja elämäntapoihin, joten ei ole yllättävää, että se saa aluksi negatiivisen reaktion. Kuitenkin haastattelun edetessä lähes kaikki opiskelijat kertoivat olevansa sitä mieltä, että kohtuutus on hyvä asia, mutta sen toteuttaminen yhteiskunnassa koetaan haastavana.

Opiskelijoiden mielestä haastavaa kohtuutalouden sisäistämisestä yhteiskuntaan tekee se, että politiikassa ja päätöksiä tehdessä taloudella on suuri rooli. *”Ollaan ihan eri ääripäässä kohtuutaloudesta.”* Tulee kertoa konkreettisia ehdotuksia, jotta voidaan lähteä tekemään poliittista muutosta kohtuutaloutta kohti (Kallis, 2011). Aineiston perusteella opiskelijat enimmäkseen ymmärtävät kohtuutalouden yhteisöllisyyden ja talouden muutoksen merkityksen. Kohtuutalouteen keskitetyssä kurssilla tehdyissä organisaatioissa korostui paikallisuus lähituottajien ja paikallisten huomioon ottamisella. Kohtuutus pitää kuitenkin sisällään monta muuta yleistä toimenpidettä, joiden kautta kohtuutaloutta voidaan lähteä sisällyttämään yhteiskuntaan (Hickel ym., 2022). Kurssin kautta ehkä ymmärrettiin, mitä kohtuutaloudella yritetään saavuttaa ja sen tarkoitus poistaa talouskasvuun perustuva yhteiskunta, mutta ne tavat, joilla kohtuutusyhteiskuntaa rakennetaan eivät jääneet mieleen. Tämän takia kohtuutus voi tuntua opiskelijoista hankalalta toteuttaa.

Aineistossa korostuu se, kuinka opiskelijoiden mielestä kohtuutaloudesta tulisi keskustella eri termein siten, että se olisi houkuttelevaa kaikille. Hickel (2019) on tästä eri mieltä. Hänen mielestään termi kohtuutus koetaan negatiivisena silloin, kun ei ymmärretä, kuinka harmillista kasvu on

meille ja luonnolle. Opiskelijat eivät siis näe asiaa samoin kuin kohtuutaloustutkija. Jos kohtuutaloudesta puhutaan eri termein, menettääkö se kokonaan tarkoituksensa ja hakemansa reaktion? Myönteistä on se, että opiskelijat toivovat kohtuutalouden saavuttavan suuremman yleisön ja näin ollen vähitellen muokkaavan ihmisten käsityksiä pakollisesta kasvun tavoittelemisesta. Kohtuutalous tarvitsee ehkä aluksi pienen pehmittäjän, jotta ihmiset saadaan kiinnostumaan siitä niin, etteivät heti kättelyssä kiellä ajatusta.

Kohtuutalouden muutoksissa ei mainittu ollenkaan yhteiskunnan vaikutusta kuten esimerkiksi tarvittavat lakimuutokset ja valtion päättäjien toimet, jotta voidaan toteuttaa ja muuttaa yhteiskuntaa kohtuutalouden malliin toimivaksi. Varsinkin kohtuutalouden uudelleenjakamisen perustulojärjestelmä vaatii muutosta nykyisiin vaihtoehtoihin, koska ilman kyseistä järjestelmää ihmiset eivät pysty muuttamaan omaa elämäänsä (Hickel, 2019). Siihen, että opiskelijat eivät tuoneet esille yhteiskunnallisten muutosten tarvetta, voi vaikuttaa se, että kurssilla pohdittiin kohtuutaloutta liiketoiminnan näkökulmasta. Kohtuutalous ei tavoittele talouskasvua ja tämä tuntui osasta opiskelijoista mahdottomalta idealta liittää yritysten toimintaan.

5.2 Loppusanat

Tehtäessä laadullista haastattelututkimusta opiskelijat esittävät usein kysymyksen, kuinka monta haastattelua on tarve tehdä. Kysymys on väärin aseteltu, sillä haastattelujen määrä ei ole ratkaisevaa vaan esimerkiksi se, millaista aineistoa haastattelut ovat tuottaneet, miten haastattelut on tehty ja haastateltavat valittu. Olennaista on myös, että tutkimuksen arviointia tehdään koko tutkimusprosessin ajan ja että ei ole yhtä ja oikeaa arviointiperustetta. (Eriksson & Kovalainen, 2008, 291.) Tämä tutkimus on kohdistettu tietyn kurssin opiskelijoihin. Heistä kuusi suostui vapaaehtoisesti haastateltaviksi, mikä on hyvä pohja haastateltavien valikoitumiselle. Kysymykset on laadittu ennakkoon tutustumalla aikaisempaan tutkimukseen, minkä takia on osattu kysyä oikeita asioita oikealla tavalla. Haastattelut ovat tuottaneet uskottavaa aineistoa haastateltavien saadessa kertoa vapaasti omasta arjestaan.

Laadullista tutkimusta voi arvioida kolmen klassisen tieteellisen arviointiperusteen avulla. Ne ovat luotettavuus, pätevyys ja yleistettävyys. Kyseiset arviointiperusteet sopivat parhaiten tilanteeseen, jossa tieto koetaan objektiivisesti olemassa olevana ilmiönä. Luotettavuudessa on kyse siitä, päädytäänkö samoihin tuloksiin, jos tutkimus toistetaan. Pätevyudessa on kyse siitä, kuinka hyvin johtopäätökset kuvaavat tutkittua asiaa. Sitä voi parantaa tarkastelemalla asioita eri näkökulmista kuten esimerkiksi käyttämällä eri menetelmiä, useita eri tutkijoita tai eri teorioita. Tutkimuksen yleistettävyyteen voi parhaiten vedota, jos vähintään kaksi eri laadullista tutkimusta tukee samaa teoriaa. (Eriksson & Kovalainen, 2008, 291–294.)

On helppo todeta, että klassiset tieteelliset arviointiperusteet eivät anna riittävää pohjaa tutkimukseni arviointiin. Tutkimusasetelmani on kulttuurisidonnainen sekä sidottu aikaa ja paikkaan. Toistettaessa samat kysymykset samoille haastateltaville eri aikana tai eri haastateltaville voidaan saada erilaiset vastaukset, koska esimerkiksi jo pelkästään kysymysten läpikäynti on saattanut muuttaa haastateltavien mieltä ja asenteita. Eri opiskelijoiden vastauksissa nousivat esiin samat asiat, jotka pitkälti käyvät yhteen aikaisemman tutkimuksen kanssa. Siten tuotin pätevää ja yleispäteväkin tietoa. Opiskelijoiden käsitys termistä kohtuutalous oli kirjallisuudesta poiketen kielteinen ja nostaa esiin kysymyksen, mikä on oikea termi kyseisen asian edistämiseksi.

Eriksson & Kovalainen (2008, 294) suosittelevat käyttämään klassisten tieteellisten arviointiperusteiden sijasta vaihtoehtoista arviointimenetelmää tehtäessä tutkimusta sosiaalisen konstruktionismin

mukaisesti, jolloin todellisuuden nähdään olevan sidoksissa ihmisten kokemiseen ja tulkintaan sekä tutkijan ja tutkittavien yhdessä luomaan ymmärrykseen. Voidaan arvioida luotettavuutta, siirrettävyyttä, uskottavuutta ja yhdistettävyyttä. Arviointiperusteet pyrkivät samaan kuin klassisen tieteelliset arviointiperusteet, mutta lähestyvät asioita eri näkökulmasta ja sama arviointiperuste ei välttämättä ole asiasisällöltään sama. (Eriksson & Kovalainen, 2008.)

Vaihtoehtoisen arviointimenetelmän luotettavuus keskittyy riippuvuuksiin klassisten arviointiperusteiden toistettavuuden sijasta. Tutkijan tulee kertoa, että tutkimusprosessi on suoritettu loogisesti, asiat ovat jäljitettävissä ja dokumentoituja. (Eriksson & Kovalainen, 2008.) Tämä luotettavuuden arviointitapa soveltuu klassisten tieteellisten arviointiperusteiden luotettavuutta paremmin tutkimukseeni. Tutkimuksessani kerron loogisesti tutkimusprosessin, asiat ovat jäljitettävissä tutkimusaineistosta ja dokumentoituja. Kerron myös suhteestani tutkimuskohteeseen.

Siirrettävyydessä on kyse tutkijan velvollisuudesta osoittaa oman tutkimuksensa ja muiden tutkimusten vastaavuudet niiden välisten yhteyksien osoittamiseksi. Kyse on siitä, voidaanko löytää vastaavuuksia, ei tutkimusten toistamisesta. (Eriksson & Kovalainen, 2008.) Tutkimukseni eri osioissa olen esittänyt yhteydet muiden tutkimusten kanssa.

Uskottavuutta arvioitaessa tärkeitä kysymyksiä ovat: 1) onko tutkijalla riittävä perehtyneisyys tutkimuskohteeseensa ja riittääkö kerätty tieto tutkijan esittämien väitteiden perusteeksi; 2) onko luokitte-
lujen ja havaintojen välillä vahvat loogiset yhteydet; ja 3) pääseekö kuka tahansa muu tutkija tutkimusaineiston perusteella suurin piirtein samoihin tulkintoihin. (Eriksson & Kovalainen, 2008.) Tutkimuksessani olen perehtynyt laajasti aikaisempaan tutkimukseen ja laatinut kysymystenasettelut sen pohjalta. Väitteeni perustuvat opiskelijoiden litteroituihin vastauksiin, jotka ovat riittävä pohja niille. Aineiston pohjalta toinen tutkija tulkitsee vastaukset suurella todennäköisyydellä suurin piirtein samalla tavalla.

Yhdistettävyydessä on kyse siitä, että kerätyt tiedot ja tulkinnat eivät perustu mielikuviin. Pitää yhdistää löydökset ja tulkinnat kerättyyn tietoon siten, että ulkopuolinen sen ymmärtää. (Eriksson & Kovalainen, 2008.) Tutkielmassani olen esittänyt opiskelijoiden litteroidut vastaukset ja tulkintani siten, että ulkopuolisen lukijan on ne helppo ymmärtää.

On monia mahdollisuuksia jatkotutkimukseen. Mielestäni olisi mielenkiintoista selvittää esimerkiksi, miten tietoisuuden ja toimien kuulua saataisiin pienennettyä. Tätä voitaisiin kokeilla niin, että opiskelijoita laitetaan tekemään arjessa tiettyjä muutoksia omaan toimintaan ja rutiineihin. Kuinka kauan menee siihen, että toimet tuntuvat mukavilta ja helpoilta? Millaiseksi toimien liittäminen osaksi arkea koetaan?

LÄHDELUETTELO

- Aleixo, A. M., Leal, S., & Azeiteiro, U. M. (2021). Higher education students' perceptions of sustainable development in Portugal. *Journal of Cleaner Production*, 327. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.129429>
- Burr, V. (2015). Social constructionism: Third edition. Teoksessa *Social Constructionism: Third Edition*. <https://doi.org/10.4324/9781315715421>
- Dal Gobbo, A. (2022). Engaging the everyday: Sustainability, practices, politics. Teoksessa *Handbook of Critical Environmental Politics*. <https://doi.org/10.4337/9781839100673.00044>
- Eriksson, P., & Kovalainen, A. (2008). *Qualitative Methods in Business Research*. Sage Publications.
- Eriksson, P., & Kovalainen, A. (2016). *Qualitative methods in business research* (2nd edition). Sage Publications.
- Euroopan parlamentti. (2024). *Korjausoikeus: EU-toimilla korjauttamisesta houkuttelevampaa*. <https://www.europarl.europa.eu/topics/fi/article/20220331STO26410/korjausoikeus-eu-toimilla-korjauttamisesta-houkuttelevampaa> (haettu 15.5.2024)
- Finnish National Board on Research Integrity. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Teoksessa *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*.
- Hák, T., Janoušková, S., & Moldan, B. (2016). Sustainable Development Goals: A need for relevant indicators. *Ecological Indicators*, 60. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2015.08.003>
- Hansmann, R., Mieg, H. A., & Frischknecht, P. (2012). Principal sustainability components: Empirical analysis of synergies between the three pillars of sustainability. *International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, 19(5). <https://doi.org/10.1080/13504509.2012.696220>
- Heras-Saizarbitoria, I., Urbietta, L., & Boiral, O. (2022). Organizations' engagement with sustainable development goals: From cherry-picking to SDG-washing? *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 29(2). <https://doi.org/10.1002/csr.2202>

- Hickel, J. (2019). Degrowth: a theory of radical abundance. *Real-World Economics Review*, 87(87).
- Hickel, J. (2021). What does degrowth mean? A few points of clarification. *Globalizations*, 18(7).
<https://doi.org/10.1080/14747731.2020.1812222>
- Hickel, J., Kallis, G., Jackson, T., O'Neill, D. W., Schor, J. B., Steinberger, J. K., Victor, P. A. A., & Ürge-Vorsatz, D. (2022). Degrowth can work — here's how science can help. Teoksessa *Nature* (Vsk. 612, Numero 7940). <https://doi.org/10.1038/d41586-022-04412-x>
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö* (2. p.). Gaudeamus.
- Hirvilammi, T., Laine, S., & Ojala, S. (2022). Ekososiaaliset, talousmyönteiset ja vastustajat. Nuorten jakolinjat suhteessa kestäväen kehityksen tavoitteisiin. Teoksessa *Kestävää tekoa : nuorisobarometri 2021*. (ss. 169–188).
- Hyytinen, H., Laakso, S., Pietikäinen, J., Ratvio, R., Ruippo, L., Tuononen, T., & Vainio, A. (2023). Perceived interest in learning sustainability competencies among higher education students. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 24(9).
<https://doi.org/10.1108/IJSHE-06-2022-0198>
- IPCC. (2023). Climate Change 2023 Synthesis Report. Teoksessa *IPCC, 2023* (Vsk. 13, Numero 3).
- Kallis, G. (2011). In defence of degrowth. *Ecological Economics*, 70(5).
<https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2010.12.007>
- Kallis, G., Kerschner, C., & Martinez-Alier, J. (2012). The economics of degrowth. Teoksessa *Ecological Economics* (Vsk. 84). <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2012.08.017>
- Klarin, T. (2018). The Concept of Sustainable Development: From its Beginning to the Contemporary Issues. *Zagreb International Review of Economics and Business*, 21(1).
<https://doi.org/10.2478/zireb-2018-0005>
- Laine, M., Isoniemi, H., & Tammelin, M. (2023). Työ talouskasvun jälkeen. *Poliittinen talous*, 11.
<https://doi.org/10.51810/pt.128727>

- Lapin yliopisto. *Hallintotieteet | Johtaminen | Opinnot | Yhteiskuntatieteiden tiedekunta* | <https://www.ulapland.fi/FI/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Opinnot/Hallintotieteet-ja-johtaminen> (haettu 26.4.2024)
- Mensah, J. (2019). Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action: Literature review. *Cogent Social Sciences*, 5(1). <https://doi.org/10.1080/23311886.2019.1653531>
- Morikawa, A. (2020). Ilmastonmuutos ja minä – Ahdistaako? Kooste Aalto-yliopiston opiskelijoille suunnatusta pilotista. *Diakonian tutkimus*, 1. <https://doi.org/10.37448/dt.91092>
- Purvis, B., Mao, Y., & Robinson, D. (2019). Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. *Sustainability Science*, 14(3). <https://doi.org/10.1007/s11625-018-0627-5>
- Puusa, A., Juuti, P., & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Salonen, A. O., Siirilä, J., & Valtonen, M. (2018). Sustainable living in Finland: Combating climate change in everyday life. *Sustainability (Switzerland)*, 10(1). <https://doi.org/10.3390/su10010104>
- Savelyeva, T., & Douglas, W. (2017). Global consciousness and pillars of sustainable development: A study on self-perceptions of the first-year university students. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 18(2). <https://doi.org/10.1108/IJSHE-04-2016-0063>
- Schneider, F., Kallis, G., & Martinez-Alier, J. (2010). Crisis or opportunity? Economic degrowth for social equity and ecological sustainability. Introduction to this special issue. *Journal of Cleaner Production*, 18(6). <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2010.01.014>
- Sekulova, F., Kallis, G., Rodríguez-Labajos, B., & Schneider, F. (2013). Degrowth: From theory to practice. *Journal of Cleaner Production*, 38. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.06.022>
- Seppälä, J. (2022). *Kuluttajien mahdollisuudet Suomen päästövähennysten vauhdittamiseksi - Taus-taraportti asumiseen, ruokaan, liikkumiseen ja muuhun kulutukseen liittyvistä toimista. Ilmas-topaneelin raportti 6/2022*.
- Sitra. (2023). *Keskivertosuomalaisen hiilijalanjälki*. <https://www.sitra.fi/artikkelit/keskivertosuomalaisen-hiilijalanjalki/> (haettu 15.5.2024)

- Stanes, E., Klocker, N., & Gibson, C. (2015). Young adult households and domestic sustainabilities. *Geoforum*, 65. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2015.07.007>
- Suomalaisen työn liitto. (2023). *Suomi kuutoksessa - Ristiriitainen kuluttaja 2024*.
- TENK. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023.
- The Global Goals. (1). *Goal 12: Responsible consumption and production*. <https://www.global-goals.org/goals/12-responsible-consumption-and-production/> (haettu 26.4.2024)
- The Global Goals. (2). *Goal 13: Climate action*. <https://www.globalgoals.org/goals/13-climate-action/> (haettu 26.4.2024)
- Tilastokeskus. (1). *Hinnat ja kulutus*. https://stat.fi/tup/suoluk/suoluk_hinnat.html (haettu 26.4.2024)
- Tilastokeskus. (2). *Fossiilisten polttoaineiden ja turpeen kulutus väheni 10 % vuonna 2023*. <https://stat.fi/julkaisu/cln2znlq68j1x0cut6ssrz1xp> (haettu 18.5.2024)
- Tolppanen, S., Kang, J., & Riuttanen, L. (2022). Changes in students' knowledge, values, worldview, and willingness to take mitigative climate action after attending a course on holistic climate change education. *Journal of Cleaner Production*, 373. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.133865>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vladimirova, K., Henninger, C. E., Alosaimi, S. I., Brydges, T., Choopani, H., Hanlon, M., Iran, S., McCormick, H., & Zhou, S. (2024). Exploring the influence of social media on sustainable fashion consumption: A systematic literature review and future research agenda. *Journal of Global Fashion Marketing*, 15(2). <https://doi.org/10.1080/20932685.2023.2237978>
- Ympäristöministeriö. *Mitä on kestävä kehitys?* <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys> (haettu 2.5.2024)

LIITE 1 – HAASTATTELUKYSYMYKSET

Perustiedot

1. Nimi
2. Ikä
3. Koulutusohjelma, vuosikurssi

Lämmittely

4. Mitä tehnyt tänään ennen haastattelua?

Vapaa-aika

5. Mitä teit vapaa-ajalla viime viikolla?/ Mistä asioista vapaa-aika muodostui viime viikolla?
 - a. Mitä?
 - b. Millaisia harrastuksia/tekemistä? *esim. mitä teet töiden/opiskelun jälkeen*
 - i. Miksi?
 - c. Mitä tykkää tehdä kaikista eniten?
6. Mikä on tärkeää arjessa?
 - a. Kuvaile viime viikolta jotain tärkeää asiaa mitä tapahtui?

Kuluttaminen

Kuvaile/Mieti päivää (viikkoa) viime viikolta/ajalta ...

7. Minkälaista ruokaa ostit?
 - a. Miksi valitsit ruuat x?
 - b. Mikä vaikutti ostopäätökseen?
8. Jos vertaat vaikka lapsuuteen niin miten nykyinen ruokakulttuuri/ruuat mitä syöt eroaa vai eroavatko ollenkaan?
 - a. Miten eroaa?
 - i. Mikä on vaikuttanut tähän muutokseen tai eroavaisuuteen?
 - b. Miksi ei eroa?
9. Ruuasta ja tavaroista tulee erilaista jätettä, miten hoidat ne? *esim. kierrätys*
 - a. Kuinka tarkkaan kierrättää?
 - i. Miksi? Minkä takia?
 - ii. Miksi ei kierrätä?
 1. Mikä johti tähän?
 2. Mikä johtaisi alkaa kierrättää?
 - b. Onko kierrättäminen tärkeää?
 - i. Miksi on tai ei?
10. Ostitko jotain itsellesi uutta? (*esim. uusi vaate mistä ostanut, minkä takia ja mikä vaikutti ostopäätökseen*)
 - a. Mitä?

- b. Miksi?
 - c. Mikä vaikutti ostopäätökseen? (*tarve vai halu*)
 - d. Mikä ohjasi tähän päätökseen?
11. Minkä vaateen on viimeksi ostanut? (uutena tai kätettynä)
- a. Milloin?
 - b. Mistä?
 - c. Minkä takia? *Onko välttämätön ostos vai ei?*
 - d. Mistä yleensä ostaa vaatteensa?
12. Vaikuttaako näihin ostopäätöksiin lapsuudesta vanhempien mallit?
13. *Miksi ei halua mitään turhaa*

Opinnot

14. Millasia kursseja on ollut viime aikoina?
- a. Mitä aiheita ne ovat sisältäneet?
 - b. Miltä on vaikuttanut?
15. Jos voisit opiskella lisää, mistä haluaisit opiskella lisää?

Työ

16. *Teetkö töitä?*
- a. *Mitä?*
 - b. *Miksi?*
 - c. *Mitä arvoa luo?*
 - i. *Miksi?*
 - d. *Toivotko muutosta vai oletko tyytyväinen tilanteeseen?*
 - i. *Miksi toivoo muutosta?/ Miksi on tyytyväinen?*
 - ii. *Mitä muutosta?*
17. *Mistä toivot tulevaisuuden työn koostuvan?*
- a. *Esim. työ tunnit ja merkitys*
18. Kurssin organisaatio caset
- a. Kerro mistä koko homma lähti käytiin?
 - b. Miksi juuri x organisaatio?
 - c. Millaista tekemistä ryhmässä ja yksin?
 - d. Mitä päätöksiä?
 - i. Miksi?
 - ii. Miten?

Muutos

19. Koetko ilmastoahdistusta?
- a. Oletko tehnyt asialle jotain? Jotain konkreettisia toimia omassa arjessa?
 - b. Miten näkyy omassa arjessa?
20. Miten näet onko degrowth osa tulevaisuuden arkea?

- a. Miksi kyllä tai ei?
- b. Miten?

21. Tuleeko vielä jotain mieleen omasta arjesta mitä haluisit mainita?